

Megjelenik minden második pénteken. Szerkesztőség: Budapest, VII. Ker., Egressy-ut 71. szám. Ide címzendők a lapot illető összes küldemények. Kéziratokat a szerkesztőség nem őrzi meg.

UJ KORSZAK

Előfizetési ár: Egész évre 8 Kor., félévre 4 Kor. Tanítóknak: egész évre 5 Kor., félévre 3 Kor. Egyes szám 40 fill. Kiadóhivatal: Budapest, VI, Anker-köz 4, II. 4. Postakarékpenzt. csekk száma 27.455

Követeljük a Közoktatás államosítását, minden felekezeti tendenciának az iskolából való kizárását, a tanítók és tanárok gazdasági helyzetének gyökeres javítását és mindennek előfeltételét: az általános, egyenlő és községenkénti titkos szavazati jogot

V. évfolyam

Budapest, 1912 március 22

6. szám

A választójogi harc és a fizetésrendezés összefüggése.

Azt mondják, a tengernek egy csöppjében megtalálhatjuk a tengervíz minden jellemző tulajdonságát. Éppen úgy Magyarország életének minden külön csöppjében is megtaláljuk az egész ország nagy jellemző tulajdonságait, de megtalálunk különösen egy tulajdonságot: a stagnálást, a haladás és fejlődés folyamatának elszomorító megakadását.

A legújabb Magyarországról, a legutóbbi nyolc-tíz esztendő Magyarországról van szó. Ha ezt vizsgáljuk — nem a frázisok színes görögtüzénél, hanem a statisztika és a komoly vizsgálódás világosságánál —, akkor megállapíthatjuk, hogy az ország gazdasági, kulturális és szociálpolitikai fejlődése alig jutott valamivel előbbre, sőt némely tekintetben visszaesés állott be. Áll ez — sajnos — a népoktatásra nézve is.

Mi okozta ezt a nagy megakadást? Mikor hétmérföldlépő csizmával kellene előre rohanunk, hogy nyomába érjünk a nyugati államoknak: miért ragadunk mi bele az ősmagyar országot közmondásos kátyujába?

Az elfogulatlan szemlélő már rég megtalálta a feleletet erre a nagy és általános miért?-re. Harminc esztendő alatt — a kiegyezés évétől körülbelül a millenáris ünnepek idejéig — az addig lekötött gazdasági és intellektuális erők a természetes és vissza nem tartható fejlődés útján nagyon előre lendítették az országot. Az agrárius ország, amelyen a született arisztokrácia uralkodik, eljutott a Nyugat határához. De egy félféudális ország a Nyugat határát nem lépheti át; ha át akar menni azon a határon, előbb le kell raknia azt az ócska köllöncöt, amit „ösi“, „nemzeti“ vagy tudom is én még micsodaféle alkotmánynak neveznek és amely nem egyéb, mint a legszűkebb és legridegebb osztályuralom: a régi féudális uraknak a huszadik századba átnyult osztályuralma. A mai magyar alkotmánynak majdnem minden alapvető intézménye és intézkedése ezt az osztályuralmat szolgálja pozitív vagy negatív módon. És ez az osztályuralom az, ami megakadályozza, hogy itt modern ipar és kereskedelem, modern kultúra és szociális berendezkedés keletkezhessek.

Tíz év óta folyik az intenzív harc a demokratikus választójogért, amely rést törne a szent ősalotmányon, amely hamarosan véget vetne az ó- és új-agráriusok országrontó uralmának. Amíg a demokratikus választójogot ki nem vívtuk, amíg rá nem tehetjük a lábunkat az osztályuralom nyakára, amíg meg nem szabadíthatjuk az országot a félféudalizmus köllöncétől, addig

a Lajtánál végződik a Nyugat; mihelyt ezt a nagy munkát elvégeztük, a Nyugat határa eltolódik az Ojtozi-szoros irányába. A fejlődésnek egy emberöltője alatt keletkezett új gazdasági és kulturális erők terjeszkedni, érvényesülni akarnak; a választójogért folyó harc azoknak az erőknek a harca a mindent lenyugózó nagybirtok uralma ellen. Életérdeke az országnak, hogy ez a harc minél hamarabb befejeződjék, még pedig a demokrácia győzelmével; mert ha a demokrácia ezuttal még vereséget szenvedne, ez azt jelentené, hogy tovább kell vesztegelnünk Nyugat határán és tovább folyik a harc.

Mindezeknek az igazságát igen élénken és igen fájdalmasan érezzük az ország kulturális életében, különösen népoktatásában is. A demokratikus választójogért folyó harc intenzívebbé válásával körülbelül egy időre esik a népoktatás gyökeres reformjáért és különösen a tanítók helyzetének mélyre ható javításáért való küzdelem erősödése. És amiképpen a választójog miatt megakadt az egész állami élet fejlődése, éppen úgy akasztja meg a tanítók gazdasági helyzetének kérdése a népoktatás fejlődését. *A demokratikus választójog nélkül nincs tovább!*... mondják a haladás harcosai és az élet igazat ad nekik. *A tanítók jogos követeléseinek kielégítése nélkül pedig a népoktatás terén nincs tovább!*... mondják a tanítóság érdekeiért küzdők és nekik is igazat ad az élet. Csak hogy, míg az előbbi fenyegető igazság halálfelelemmel tölti el az ország urait, az utóbbival nem sokat törődnek, ha... az előbbi nem volna. *De a demokráciára való törekvés súlyt ad a tanítók követeléseinek is.* Az ország urai tudják, hogy a tanítóság, amely az eddigi uralomtól csak koldustarisznyát és hazafias frázisokat kapott, a demokrácia felé evez, mert bizonyos benne, hogy a demokrácia meghozza a tanítóságnak is a megérdemelt erkölcsi és anyagi elismerést. Hogy a népoktatás nincs tovább... azzal az ország urai nem sokat törődnek, sőt inkább örülnének rajta; de, hogy az osztályuralom gasságai a tanítóságot a demokrácia tábora felé hajtják, az megdöbbeníti őket.

... Igy fanyalodott rá a közoktatásügyi kormány, hogy — *amiről tavaly, Zichy parlamenti kijelentése szerint, hallani sem akart* — most már végre foglalkozzék a tanítók fizetésrendezésével. És amikor a kormány — talán az utolsó régi rendszerű kormány — szekere kátyuba jutott, amikor lecsapott rája a veszedelem, hogy meg kell vinnia a demokráciával az élethalál-harcot, amikor új válságok ragadták torkon és elébe torpant az új választások veszedelme: akkor hirtelen közzé tette hivatalos lapjában a

tanítóknak fizetésrendezést ígérő kommunikét, hogy az Uj Korszak zászlaja után induló, erősen balra kanyarodó tanítóságot még egyszer megmaszlagolja, még egyszer a tizezerholdasok érdekeinek szekere elé fogja.

Igy függ össze a demokratikus választójogért folyó harc és a tanítók fizetésrendezése.

Hogy milyen fizetésrendezést tervez a miniszterium, azt mi nem tudjuk. A hivatalos tanító(?)-lap, amely a kommunikét kiadta, nem akarja a részleteket tudni és közölni. Egyik-másik előszobázó és miniszteri kegyelemszerkesztővel diszeskedő lap — úgy látszik — jobban van informálva, mint a *hivatalos* és közöl egyes adatokat. Ha ezek az adatok megfelelnek a valóságnak, akkor a tanítók jogos és méltányos követelése most sem teljesülnek; akkor újra csak *külön* tanítói fizetésrendszer lesz, nem pedig egyenlőjogusítás az állami tisztviselőkkel; akkor újra kevesebb lesz a tanító fizetése, mint a hasonló képesítésű állami tisztviselőké; újra nem számítják be az egész szolgálati időt, hanem csak az 1893-tól valót; újra kedvezőtlenebb helyzetben lesznek a községi és felekezeti tanítók, mint az államiak és még több más méltatlanság is éri a tanítóságot.

Mi ezeket a részleteket most nem tartjuk fontosnak. Egy haldokló, sőt valószínűleg már meg is halt kormánynak a tervei nem tarthatnak számot a tulbecsülésre, akár fölfelé, akár lefelé menő irányban.

Minket csak az érdekel, hogy *gróf Zichy János kénytelen volt a tanítóságnak fizetésrendezést ígérni, noha erről még tavaly hallani sem akart.* Kénytelen volt, mert kényszerítette a fölfelé törekvő demokrácia „veszedelmes“ előszele és a progresszív tanítóság erőteljes, harcos, megalkuvást nem ismerő agitációja.

Ezeknek a megállapítása után tisztán láthatja a tanítóság az utat, amelyen a jövőben haladnia kell. A demokrácia és az intranzigens agitáció kényszerítette a minisztert, hogy — noha tavaly még hallani sem akart a tanítók fizetésrendezéséről — most rátérjen az ígérgetés útjára. Tisztára csak tőlünk függ tehát, hogy akár ez a miniszter, akár az utódja most már az ígéretek teréről a cselekvés terére szoríttassék és a tanítóság követeléseit minden irányban spektálja, teljesítse. Nem kell egyebet tennünk, mint csatlakozni a demokratikus pártok nagy küzdelméhez és megalkuvást nélkül folytatni a külön tanítói harcot a fölfüggesztett Szabad Egyesület szellemében, az Uj Korszak zászlaja alatt. S. B.

A politika új fölvonása.

A kétszintű ravaszkodások szemfényvesztése tehát befejeződött, a hamis cég alatt folytatott világcsalás csődbe jutott: a Khuen-Héderváry-kormány végre megbukott. Nem birt a parlamentben az obstrukcióval, az országban pedig a közvélemény: a király tehát elejtette őket. Ezt a kormány már hónapokkal ezelőtt tudta s azóta minden erejét, a munkapártnak az életösztönből fakadt fanatizmusát arra használta föl, hogy egy kis nemzetiszínű glóriát vonhasson bukása köré. Kitalálták erre azt az ostoba ürügyet, hogy a véderőjavaslat rettenetes terheivel szemben a nemzet számára új vívmányt kell szerezni, amely a felségjogok korlátozása révén adna új biztosítékot a magyar alkotmánynak.

A kormány ehhez a tervéhez megszerezte a Kossuth-párt támogatását; a legközelebbi választásokra 80 mandátumot és általános kiméletet ígért nekik, mire ez a teljesen korrumpált társaság elkövette magán a politikai hasfelmetszés ostoba műveletét és elárulta, cserben hagyta harcok fegyvertársait, a Justh-pártot, újból, immár százegyedszer: megtagadta a függetlenségi programot, hogy részint politikailag, részint erkölcsileg lejárt tagjainak meghosszabbithassa silány életét. A munkapárt megegyezett ezekkel az álfüggetlenségekkel. Házhatározatot akartak hozni arra, hogy az ujonc jutalék megtagadása, illetőleg a megszavazás késedelme esetében a király nem hívhatja be szolgálatlételre a tartaléknak és a póttartaléknak a legénységét. Ennek a Házhatározatnak a törvények s a királyi akaratallal szemben semmi értéke nem lenne, azonban ez a Házhatározat lett volna az a maszlag, a melyet a munkapárt a nemzet újabb elboldondítására, mint nemzeti vívmányt, hordozott volna széjjel az egész országban. Ez lett volna az a fügefalevél, amellyel a Kossuth-párt ennek a politikai üzletnek a gyalázatosságát szerette volna elleplezni.

Meg is indultak a politika berkeiben a kerítő munkák, színre-szemre lázasan folytak a kaszinókban a megbeszélések, a tanácskozások... pedig a kormány már ekkor régen tudta, hogy neki már sem házhatározat, sem semmiféle medicina nem használ. Mindez a sok luza-vona csak kifelé, a nagy közönség részére való népszerűségi maszlag lett volna. Aféle választási pirosító, amellyel a mungó jelöltek kendőzték volna majd magukat a legközelebbi választásokon. Félre kellett volna vezetni a népet a választójogi reform mezejéről a régi sérelmi és vívmány politika zombékos posványába, hogy újból szembe került volna egymással a király meg a nemzet. A fekete-sárga veszedelmet festették megint a falra a bécsi politika kitartott heréi és ezek lekenyerezett zsoldosai, azok, akik a király bizalma és kegyelme nélkül az ismeretlenség vaksötét homályában éltek volna lekurta és hasznavehetetlen kis életüket... Ezek az emberek, akik a liberalizmustól, a demokráciától és a lojalitástól csöpögtek állandóan, először elárulták a liberalizmust, aztán megcsalták a demokráciát, most pedig szembe állottak a királlyal és egyszerre kurucokká, nemzeti hőskökké akartak felfuvalkodni.

Hát nem ment; elbuktak. A legnagyobbat esett a Kossuth-párt, ebben is Kossuth Lipót ur és az ő kedves Apponyi barátja. Hiába történt azonban minden huncutság, minden árulás; kárba veszett a sok ravaszkodás. A politikában egyre nagyobb lesz a tisztánlátás. A király rendre meghallgatja a politikai haruspexeket s tájékozódik a közvélemény felől. A mende-mondák légiói röpködnek a levegőben, személyi kombinációk teremnek minden pereben; ezek körül senki sem képes tájékozódni. E nagy zür-zavarban csak egy megbízható világítótorony van, amely az általános, egyenlő és titkos választójog felé mutat. E felé és ezen át vezet a magyar politika útja. A demokratikus választójogi reform becsületos hívei, a Justh-párt és a szociáldemokrácia, országszerte

meg fogja szólaltatni az igazi közvéleményt. Mi tanítók emlékezzünk meg decemberi gyűléseink határozatairól s lankadatlanul agitáljunk a demokratikus választójogért. Ahol csak a Justh-párt, vagy a szociáldemokrata-párt népgyűlést, tüntetést rendez, vagy ahol pártonkívüli és pártközi gyűlések lesznek: mindenütt legyünk ott, dolgozzunk a fölünk kitelhető energiával a demokrácia uralmáért, a népért, magunkért.

Nagy a próba.

A tanításnak a kenyéért folytatott küzdelme igen jó próbája „az óriási tömeg bizalmából díszes helyre került” vezéreknél. A vezetőségnek kellene irányítani a tanítóságot s ha ezt meg is teszi... nincs benne köszönet. A szövetség közismert vezetőségéről beszélek és nyíltan kérdelem a tanítóságot, azt, amelyik átérzi a most folyó küzdelem fontosságát; akinek a saját és családjá érdeke függ ennek a küzdelemnek javunkra hajlásától; akiknek tehát nem a bankalapítás a legfőbb érdekük s akik annak a Szövetségnek a hivatalos lapját, a *Tanítót*, nem azért indították meg s tartják fenn, hogy elcsépelet frázisokkal s ígéretesekkel narkotizálják a keserűségtől izzó tanítói szenvedélyeket... kérdelem: van-e szüksége ennek a tanítóságnak két hivatalos lapra... egy ingyenes s egy saját garasunkon főtartott, de már egész a N. L. szellemében írott *Tanító*-ra?

Sokan azt fogják mondani, hogy senki nem áll utjában a fuzionak, tessék egybeolvadni! Mert elvégre ami sok, az sok. Ha a N. L. csillapít s minden szentekre esküszik, hogy soha senki úgy nem érzett a tanítósággal, mint a mostani... illetőleg mindig a hivatalban levő miniszter: hát azt megértjük. Annak ez a kötelessége, azt azért fizetik. De mi a *Tanító* nem azért tartjuk fenn, hogy hasonló tónusban csilingeljen.

Pedig ime! A *Tanító* 8. számának vezércikkében szórul-szóra ez áll: „A tanítóság csak annyit kér, mint amennyi ma a kezelőtisztviselőknél, a négy középsztyályt végzett tisztviselőknél a fizetése.” Hát ez egyszerűen nem igaz, ez ferdtetés. A tanítóság nem annyit kér, sőt nem is kér. A tanítóság jogosan követel annyit, amennyi az érettségizett tisztviselőknél kijár; illetőleg: 1400 kor. kezdőfizetés, XI—IX. fizetési osztály egy-egy harmadrészünek, ötször 200—200 ötödéves pótlék, a szolgálati évek teljes beszámítása s az állami tisztviselőknél kiltásba helyezett drágasági és családi pótlék. De még furcsább a 10. számban elkövetett vezércikk. Ez a bank érdekében íródott; mellékes, hogy ki írta, a fő az, hogy a „tanítóság egyetemének” a hivatalos lapjában láttak ezek a sorok napvilágot s határozottan állítom, így még a N. L. sem írta a tanítóság küzdelméről. Szól pedig ez a pár sor így: „Bizom, hogy a tanítók jogos sérelmei, kívánalmi kielégítést nyernek; nem a kibívó, nyegle hírlapi polémia, kirohanások, de a koncilians fellépésű egyének pozitív és meggyőző érvelése, a kormányon levők humanizmusa s a nemzet áldozatkészsége hozza azt meg.” És még előbb: „Igen, ismeri minden államférfiu azon előnyöket, azon eredményeket, melyek a tanító jobb dotálásából a nemzet kulturájára előnyös befolyással lesznek, de számolni kell a nemzet teljesítő képességével. Hogy vajjon a nemzet teljesítő képessége megbirja-e a hozandó áldozatot, vajjon az akadályok, nehézségek miként háríthatók el, annak megbíralása, megállapítása hosszú és gondos tanulmányozást, számvetést kíván.”

Igy elmélkedik vezércikkében a *Tanító*. A jóllakottak szokták így csendesíteni az éhségtől gyötört lázadókat. Tisza István emlékezetes beszéde nem sértőbb, nem kegyetlenebb ennél. A bihari nábob is úgy, mint a *Tanító*, a nemzet teljesítő képességét veti akadályul a mi törekvéseink elé. Pedig ma már mindenki tudja, hogy a tanítóság követeléseit nem azért nem teljesítik, mintha a nemzet teljesítő képessége volna kér-

désben, nem is a gondos tanulmányozás és számvetés hátráltatja, hanem kizárólag az, hogy a mai nagybirtokos önző osztálypolitika nem akar művelt nemzedéket s független tanítóságot... csak a *Tanító* nem tudná ezt? Van-e még oly agyalágyult ember, akit az ilyen és ehhez hasonló fellengző, üres szavakkal el lehet kábítani? Hát a tanítóságnak már a vezetősége is ilyen eszközökkel próbál dolgozni? És miért... talán, hogy kiérdemelje a N. L. szerkesztőjének további jóakarátát a bank irányában, hogy megtartsa azt az alapítók sorában? Hogy kijárjon nekik egy kis olcsó állampénzt?...

Igazán bámulatos harmónia! Hanem ebbe a harmóniába lesz egy pár szava a tanítóságnak is. A közölt fizetési tervvel szemben erős állást kell foglalnunk s az egyetemes gyűlésnek ki kell mondani az utolsó szót és a hozott határozatot be kell tartani mindaddig, amíg állami és nem állami tanító, mindegyeszálig, egyenlő fizetésben nem részesül. Ez a fizetés pedig a már régebben felállított követelésnek az utolsó pontig való tisztességes teljesítése legyen. A határozat végrehajtására elnökség kell, erős akaratú s az ösztantitóság érdekeiért munkálkodó elnökség, mert különben a mi ügyünket ismét egynéhány kitiintetéssel fogják elintézni... mi pedig majd tovább koplalhatunk és rongyoskodhatunk.

A tavaszi gyűlések országszerte tegyék erős kritika tárgyává a Szövetség lanyha eljárását; nyilatkozzanak őszintén az elnökség eljárása fölött s azután... — ha már meg kell lenni — szállítsanak bizalmat! *Czabán Samu.*

SZEMLE.

A 48-as ünnepek.

Az elmúlt héten vonult el fejkünk fölött a márciusi idus, a magyar főlzabadosok szimbólumos évfordulója. Mivé lett az egykor oly hangos, nemzeti tüntetésekre oly igen kihasznált, népszerű ünnep? Hova lettek a kacagányos leventék s azok az ojtott magyarok, akik még nem is olyan régen bömbölő frázisokkal handabandáztak a szabadságünnepeken? És a nemzeti hagyományok szabadalmazott tömlőctartói, hol vannak ők? A nemzeti kegyelet sirrablóí, ezek a politikai hiénák miért állottak félre, miért némultak el?... A szabadságünnepeknek az egész országban nagyon újszerű képük támadt, majdnem mindenütt átalakultak ezek az igazi nemzetnek, a népmillióknak demokratikus ünnepeivé. A munkások egyletei és szervezetei gyij-tötték egybe a tömegeket s ezek ünnepelték meg őszinte, nagy érzésekkel a szabadságharc küzdelmeit és nagy embereit. Az újságok pedig unalmas és üres cikkekből adták le az napi híreiket. Pedig ez az átalakulás a legérdekesebb, a legtanulságosabb társadalmi folyamatok egyike. Pontról-pontra megmutatja az osztályküzdelmeknek és az ideáloknak összetartozandóságát. Amíg a régi földbirtokos arisztokráciának és a nyomában kullogó parazita-kapitalizmusnak osztályérdeke a liberalizmusnak egy mérsékelt kialakulását követelte meg: addig közöttünk kuruckodtak a szabadságünnepeken a történelmi osztályok demagógjai. Amióta azonban a kiváltságok társadalmi konzerválását s politikai biztosítását követeli az osztályérdek a föltörekvő osztályokkal szemben, azóta nem ragyognak a márciusi ünnepeken a szép diszmagyar ruhák. Változnak az érdekek, változnak a bálványok.

Mi a veszedelmes és a nem veszedelmes szabadoktatás?

Az országos szabadoktatási tanács, amelyet az iskolán kívüli oktatás szabadságának megfojtása végett alapítottak, most tartotta első ülését, amelyen Berzeviczy Albert elnök tartott beszédet. A beszédben következőleg magyarázta meg, mi szabad és mi nem — a „szabad”-tanításnak: Hangsúlyozta, hogy a szabadoktatás nem lehet az egyéni anyagi jólét érdekében szükségességnek vélt osztályharcra való előkészítés. A föltügyeletnek itt tervezett mértékétől nem szabad féltetni a szabadoktatást. Nem lehet jogosultsága az olyan oktató tevékenységnek, amely elfogulatlan tanügybarátok és szak-

értők szeméitől és füleitől elzárkózni kénytelen, amely fél a nyilvánosságtól. Néhányan veszélyt látnak abban is, hogy a tanácsban bizonyos felekezeti jellegű szabadoktatási intézmények szintén képviselést kapnak. Ha igaz, hogy kulturéletünkben ellentétes áramlatok küzdenek, azoknak itt is kifejezésre kell jutniok és hiba volna, ha egyesek akár kizártnának, akár elvi okokból maguk visszavonulnának. Utalt ezután arra, hogy az ugynevezett negyedik osztályt nevelni és művelni kell és így a szabadoktatás a szociális probléma megoldásának is szolgálatában áll.

Tehát: hiba lenne, ha a klerikális népbűtítés megszűnnék, ellenben jogos a tényleg szabadtanításnak, amely elfogulatlan tudományt terjeszt s így a dolgozó népet fölvilágosítja helyzetéről, azaz „osztályharcra előkészíti” — megrendszabályozása, splicikkel őriztetése.

Hát mi erre a beszédre újra csak azt mondjuk, hogy hiábavaló erőlködés ez a tizenhárompróbas honhazafiak részéről. Ha ők a nyilvános iskolai oktatást politikai hatalmukkal megnyomorították s osztályhelyzetük érdekében szervezték, a továbbképzés munkáját az öntudatos emberek nem fogják kiadni a kezükből. És a destruktív tanító és tanár elem terjesztési fogja az elfogulatlan tudományt, föl fogja világosítani a népet, ha a kongregációs Zichy és a „liberalis” Berzeviczy akármennyit szónokol is, bármi fele „tanácsot” szervez is.

A tiszta tudományt hódító utjában nem fogják megakadályozni tudni. Ezért jót állunk kegyelmes, méltóságos és szentséges nagy urak!

A legsötétebb Balkán.

Igy szoktuk megrágnalmazni a hazánktól délre elterülő népek apró országait. De aki ismeri ezeket az országokat ujjb törvényeit, az tisztában van a magyar nagyurak ebbéli rágalmával. A Balkán népei nagyot haladtak a kultúra utjain és bizony kulturális és szociális téren messzire elhagyják a magyar Aasia borzalmas sötétségét.

Ennek a hétnek az eseményeiből is leszögezzünk kettőt:

Bulgáriában a törvényhozás eddig a lehető legdemokratikusabb volt. Szavazójoga van minden felnőtt bolgár férfinak. A törvényhozás munkáját nem akadályozza főrendiház vagy szenátus, mert a nemzetgyűlés csak egy kamarából áll. A választókerületek is elég igazságosan vannak beosztva. Ebben a demokratikus berendezésben azonban még mindig megtörténhetett, hogy a választások igazságtalanul ütöttek ki, mert a többségi elv alapján a kisebbség sokszor teljesen képviselést nélkül maradt. A bolgárok azonban nem azért demokraták, hogy az ilyen igazságtalanságot meg ne változtassák. A Sorbanje tehát törvényjavaslatot fogadott el, amely bevezeti a proporciós képviselést. És Bulgária földrajzilag a Balkánon fekszik.

A román kamara módosított alakjában elfogadta a holtkéz birtokainak megszerzéséről szóló törvényjavaslatot. Az egyes szónokok egyértelműen kiemelték a javaslat nagy közgazdasági fontosságát, mely hivatva van, hogy egy vagyonosabb és függetlenebb kis- és középbirtokos-osztály létesítése által szorosabb kapcsolatot teremtsen a felsőbb osztályok és az alsóbb néprétegek között. A kormány kijelentette, hogy a koronauradalmakat ezentul nem fogja többé bérbeadni, hanem épp úgy, mint a holtkéz birtokait, parcellázás útján, a parasztságköt szétosztja. Az eladási feltételek itt is a lehető legmészkeltettebbek lesznek. Ilyképpen 800.000 hektár föld fog a parasztság kezére jutni.

És nálunk? Nálunk az oligarchia minden erejével azon mesterkedik, hogy megakadályozza egy népparlament létrejöttét. De már nem igen bizakodnak benne. Érzik, hogy valaminek jönni kell s azért megelőzni szeretnék egy népparlament hatását.

Geduly Henrik, a tiszai ágostai püspök körlevélben foglalkozik egy ilyen eshetőséggel, irván:

„Mivel pedig nem lehetetlen — habár talán csak késő évtizedek múlva — oly alakulás, amely minden államségélyt minden egyháztól megvon, ennél fogva az egyházak özszegek évi 5-20%-nyi özszegek félretételét útján tartalékalapot létesítenek.”

Hogy a spórolás lehetővé legyen, föl hívja a papokat, hogy a püspöki látogatások alkalmával minden pompát és díszit kerüljenek, a drága lakomákat mellőzzék és általában minden fölösleges kiadást kerüljenek.

Ne lumpoljanak tehát a papok, mert hoppra kopp jöhet: a mai államségélyes, papi birtokok idők után szekularizációs idők következhetnek, amikor a papot azoknak kell eltartaniok, akik-

nek szükségük van rá s az állam nem lesz az egyháznak fejőstehene.

Ebben az előrelátó óvatosságban van valami vigasztaló az adózókra nézve, akik most az egyházi terheket nyögik: még pedig az, hogy már egyháziak is érzik annak az időnek közeldtét, amelytől ők tartanak legjobban. Az állam és egyház szétválásása, a papi kézen levő birtokok állami kézbe visszakerülése s az állam egyházi célokra való pumpolásának végeközeledik.

Mi magyar „destruktív” tanítók minden erőnkkel rajta leszünk, hogy az új idők eljövetelet sűrűsítsük!

A geszti kiskirály birodalma.

Magyarországnak talán Biharmegye a legszerencsétlenebb része. Ebben a megyében tombol leginkább a tudatlanság, a járványos betegségeknek egész sorozata, a kulturátlanság, az alkoholizmus és a földhöz ragadt nyomoruság. Nagy a tudatlanság, vezetőiben kevés a szociális érzék, de annyi mégis van bennük, hogy — bizonyosan csak a nagyvilág előtt való affektálásra — legalább meg akarják látni a bajokat. Irtunk már legutóbb is több ízben arról (ezekben az esetekben mindig jó csomó szomorú adatot is sorakoztattunk föl), hogy az alispán jelentéseket kért a főszoigabiraktól a járásuk közegészségügyi, iskolagyi, szociális viszonyairól. A vármegye 17 járásának 17 főszoigabirósága most már mind fölterjesztette ezt a jelentését.

Megdöbbenő, amit ezek a jelentések magukban foglalnak. Az alkoholnak az érmihályfalvai járásban van a legtöbb rabja. Nemcsak a férfiak, hanem a nők, sőt a gyerekek is nagy élvezői a szesz italoknak. Azonfölül az érmihályfalvai járásban úgy gondolkodnak, hogy ha 7 éves gyermek, vagy 60 éven fölül ember megbetegszik, nem kell orvos. Ha meggyógyul jó, de a kölyök meg az öregebbje már nem éri meg, hogy orvosnak fizessenek. A járásban mindössze öt orvos teljesít szolgálatot.

Az élesdi járásban 60.000 lakosra három orvos esik. A szalárdi járásban a nép annyira szegény és közönyös, hogy például a kolera-veszedelem idején így sóhajtoztak az emberek: „Bárcsak jönne a kolera, hiszen olyan sokan vagyunk és annyira szegények, hogy nem lehet megélni.” A béli járásban kuruzslik kezelik a betegeket. Egy orvos van a járásban. Azonkívül az alkoholizmus is elterjedt. Olesa, Kislaka, Békirkálymező és Békalooca népének nincs iható ivóvíze.

A vasköhi járásban hasonlóan csak egy orvos, de annál több a kuruzslo. A lakosság szegény, nincs érzéke a tisztaság iránt. A főszoigabiró szerint el kell rendelni, hogy a házakat csak bizonyos nagyságu ablakkal legyen szabad építeniök. Viszont meg kell tiltani, hogy az emberek együtt lakjanak a házi állataikkal. A magyarorszei járásban nagy a szegénység, 200-300% a pótdadó. Kuruzslokhoz fordul a nép, az alkoholizmus elterjedt és a gyermekpótlással nem törődnek. Jobb közegészségügyi viszonyokat mutatnak föl a nagyszalontai, margittai, derecskei, berettyóújfalui, sárréti, székelyhídi és biharkeresztesi járasok.

A főszoigabirói jelentésekhez vannak mellékelve a kórházokról, az ujraltásokról, bábákról, halottkémeokról és járványkórházokról és fertőtlenítőkről szóló jelentések. Egyszersmind a számvevőségek jelentése is arról, hogy Biharmegye orvosai mennyi javadalmazásban részesülnek. Eszerint az egy tiszti főorvos javadalmazása 6140 korona, 17 járásorvos 56.240, 16 községi orvos 35.213 és 41 körorvos 92.995 korona javadalmazásban részesül.

Hát nem csoda, ha a geszti junker meg a többi oligarcha kézzel-lábbal tiltakozik a becületes választójog ellen. Az általános választójog parlamentje a fejükre olvasná bűneiket az ország megnyomorítóinak. (Népszava.)

Moussongék bankja.

A szemérmetlen hazudozásoknak és csalárd híreszteléseknek egész áradata hullámszik e szerencsétlen bankalapítás körül, amely csak vajdik nagy kinyai között, de sehogy sem tudja megszűlni azt a kis egerecskét. A magas lóról ugyan már lejjebb szállt a bankvezér ur és ma már azt iratja a Tanító legutolsó (11.) számában, hogy egyelőre csak félmillió koronával történik meg az alakulás: hazugság nélkül azonban ez a híradás sem lehet meg, mert mindjárt a felére csappant alapítóke kényszerű bevállása után rögtön azt a maszlagot akarja a világgal elhitetni, hogy a megalkuláskor ki fogják bocsátani a teljes egy millió korona értékű részvényeket, amelyek áráról — így írja a Tanító — az hírlik (tetszik érteni: hírlik!) az angyalát, hírlik!), hogy már majd magasabb lesz az előzetesen jegyzetkénél.

Nos hát, bankos atyámfiai, aki ezt a kis hírt írta vagy sugta, az számár is, huncfut is. Számár azért, mert a kereskedelmi törvény 159. §-ában megolvashatta volna, hogy a társaság a törvényesség előtt igazolni tartozik egyfelől a teljes alapítókének megtörtént jegyzését és a 30%-nak tényleges befizetését. Nem szabad és nem lehet tehát az egy millió koronányi részvényeket addig kiboc-

csátani, amíg azok teljesen jegyezve nincsenek és amíg azokra legalább 300 ezer korona be nincsen fizetve. Huncfut pedig az a kis tintakuli azért, amit az alakuló ülés után kibocsátandó részvények magasabb áráról csevegett. Egy ilyen kis törpebank, amelyet egészen névtelen emberek alapítanak s amely az első aláírás kísérlet teljes kudarca után csak fél alapítókével tud nagy vergődések közt megalakulni: ez ábrándozik már szütleése előtt alapítókefelemelésről és felpénzes új kibocsátásról!

Aki csak egy szikrányit ért ezekhez a dolgokhoz, az tudja, hogy ez a híresztelés a legarcátlanabb szédelés, furfangos parasztfogás. Moussong bankvezér ur azonban úgy képzetheti el ezt az egész esetet — magának, hogy a Rothschildok frankfurti ősi házában gondba borult homlokkal töpreng az öreg pénzkirály magyarországi banküzleteinek egy új veszedelmén; titkosjeltű dringend sürgönyökben jelentik neki magyarországi helytartói, hogy Moussong Géza és Berényi Pál tanítóbankot alapítanak s ezt az alapítást Karpinecz Emánuel csábóci görögkeleti tanító is támogatja. Mi lesz ebből? Ez a kérdés nyugtalanítja az öreg Rothschildot s hogy mindenre elkészüljön, kiadja a Hitelbanknak és a többi magyarországi bankoknak azt a megbízást, hogy ha felpénzzel is, de okvetlenül vegyenek neki Tanítóbank-részvényt. Ezért hírlik hát az, ami hírlik.

Persze, persze! Mert az öreg Rothschild nem olvasta azt a „Bizalmas” fölírású körlevelet, amelyet Moussong bankvezér ur küldött szét nemrégiben a tanítóegyleti elnökökhöz. Nekünk megbotránkozva küldöttek be egy ilyen eredeti levelet, amelyben a bankvezér ur részvényjegyzések gyűjtéséért rimánkodik. És mialatt a fórumon mellet verdesve henceg a tömegesen érkező jegyzésekkel: azalatt suttyomban a tanítóegyleti elnököknek, illetőleg ezek megbízottainak, akik bejárják a bank aláírásai ivalvel saját járásuk tanítóit, minden gyűjtött részvény után egy-egy koronát ígér, sőt fölhatalmazza azokat, hogy ennyit mindjárt tartanak vissza a beszédendő befizetésekéből. Az elnököket továbbá aláhuzott sorokban biztosítja arról, hogy nekik munkakört is szántak már a bank jövődö működésében, hát csak buzólkodjanak, szolgálják meg már most a jövődöbeli baksisokat és prezenc-márkákat. Végül ismételtén is hangsúlyozza ez a körlevél azt, hogy nemcsak a tanító körében kell részvényeket gyűjteni, hanem minden erővel be kell vonni a tanítóegyletön kívül állókat is.

No, ugyebár, szép kis ügyek ezek, tanítótestvéreim. Ezek a mosolygó, nyájas, kényelvű vezérek, lássátok, milyen válogatott, ügyes szavakkal ámitanak benneteket. És ezt — ugy regéli Moussong vezér ur — mind csupa ügyszertetből cselekszik ők.

Pacséri röpül.

Vége kilödtik a botrányhóst abból a vármegyéből, melyben botrányt botrányra halmozott... utána tisztább és derültebb lesz a levegő. Az agyonzaklatott tanítólelkekbe visszaszáll a nyugalom, a békés munka áldása út ismét tanyát a vármegye iskoláiban.

Lapunk több ízben adott hírt Pacséri viselt dolgaiáról. Most hadd álljon itt a soproni Virradás című lapban megjelent bucsuztató:

„Tehát végre mégis eltávolították Pacséri Károly dr. kir. tanfelügyelőt a vármegye tanügyének éléről. Bizonyára úgy érzi a vármegye tanítóegylete, a tanügynek minden jóbarátja, hogy egy olyan férfitól szabadult meg, aki kerékkötője volt minden kulturális haladásnak. Elfogult, korlátolt és öntelt, a csak protekciójában bizó ember működése nyomán áldás nem fakadhatott. Egy nagy, őszinte hála-Isten hangzik föl mindenfelől.

Egy lidérenyomástól szabadult föl a megye tanügye, melynek a fejlődéshez, ha nem is minden, de megvan igen sok föltétele. A megyének van ambiciózus, munkakedvvel bíró tanítóegylete, amely kulturális érzékkel bír. Ezt az ambiciót, mely különösen az általános tanítóegyletben jutott kifejezésre, hol Pacsériig testvéries, harmonikus munkát fejtettek ki, Pacséri dr. elnyomta. Saját tehetetlen hiúságát és mérhetetlen göggel párosult tapintatlanságát toltá előtérbe és elnyomott minden szabadabb lélekzetet.

Összeférhetlensége közismert volt az egész megyében. Ez ugyszólván második természet volt és működésének áldástalan gyümölcsei több tanítótestületben métegyként hatottak.

Pacséri a jóindulat és őszinteség egy parányi erényével sem bírt. A kerülő út és hazug eszközök igénybevétele voltak erényei. E tekintetben nem riadt vissza semmiféle eszköztől. Jezsuita módra alattomoskodott ott, ahol a szükség úgy kívánta és nem riadt vissz attól se: hogy

nyilvános fórumon hazudják. Mindenki emlékezik arra, hogy mily közönséges módon tagadta le a közigazgatási bizottságban, hogy előtte „csak katolikus szempont” létezik, holott irásos dokumentumok épp erről tanuskodtak; mindenki ismeri azokat a hazudozásokat is, melyeket a védekező röpiratában elkövetett.

De nem folytatjuk tovább, habár hasábot lehetne írni arról az erkölcsi dekadenciáról, amelyben ez az ember leledzik, mert fölülkerekedik bennünk az öröm, amelyet érzünk akkor, mikor ennek az embernek a távozásáról hallunk. Nem káröröm ez, hanem annak a jogos örömmek a megnyilatkozása, melyet a megye és város tanügyére mindenképpen veszedelmes embernek a távozásakor érez mindenki. Ha az örömet valami megzavarja, úgy ez nem lehet más, mint az, hogy Pacséri tanfelügyelő marad továbbra is. A leghelyesebb dolog az lett volna, ha Pacsérit, mint aki az említett okoknál fogva képtelen egy megye tanügyének a vezetésére, vagy nyugdíjazza, vagy olyan állásba juttatják, ahol kisded játékaikat ellenőrizhetik. Ez az ember szabadjára hagyva mindenképpen veszedelmes marad.

Mondanunk is fölösleges, hogy Pacséri távozására osztatlan örömet kelt az egész megyében. Nincs itt senki, aki az ő távozását sajnálna, legföljebb egy-két kreatúra, akit éppen saját céljai érdekében hála kötelezett, de úgy hisszük, hogy ezek is szabadabban fognak fellélekzeni.

Pacséri utódja *Schweiz Vilmos*, Esztergom megye kir. tanfelügyelője lesz. Az ő eddigi működéséről keveset tudunk, legföljebb csak annyit, hogy tanítóból lett tanfelügyelővé, tehát saját szorgalma, kitartása révén és nem azért, mert mánás-csemetéknek volt a nevelője. A vármegye tanitósága szívesen látja az új embert, mint véréből való vért, mert azt hiszi, azt reméli, hogy a vállvetett közös munkának barátja és nem kerékkötője lesz.

Ezt a fotografiát adja a tanfelügyelő úrról a soproni lap. Mi pedig leadtuk, hogy új hazájában is megismerhessék a tanitók a kongregációs diszjellemet. Hogy kellőképpen fogadhassák, ha ott is a felekezeti gyűlölködés csóvjával járná be a megye iskoláit. Ha nem tanult a multból, ebben a megyében is meg fogják arra tanítani, mi egy kir. tanfelügyelőnek a — kötelessége.

Moussong barátja.

Talán tetszenek még emlékezni Moussong ur kebelbarátjára? A nagy bankalapító ikerfire... *Német György* urra? ... Az Uj Korszaknak kellett őt leoperálni a jeles tanítóvezérről — erőszakkal; erőszakkal, mert szépszerével sehogyse akarta őt elengedni Moussong Géza ur. Nos, meglelt a botrány... és a botrány után is *sajnálatlalt* vette tudomásul az Országos szövetség vezérlete alatt álló társaság *Német György* ur önkéntes (!) visszavonulását.

Tartozunk a tanitóságnak azzal, hogy ennek a banktehetségnek egy másik fényes tizletét itt bemutassuk.

Történt ugyanis, hogy *Német György* ur valahogy a hálózába kerítette a *Községi jegyzők és körjegyzők országos egyesületét*. És mintán öneki nemcsak a bankalapítás, hanem a *sorsjátékrendezés* is specialitása, hát belevitte a jóhiszemű vezetőket egy sorsjátéküzletbe. A jegyzőknek nem volt Uj Korszaka, amely megsugta volna nekik, micsoda hirhadt ember hálózába kerültek (mert ha megsugták volna nekik, bizonytal kiteszik a szürét — nem lévén ökonok Moussong Géza) és az üzlet megkötött.

A jegyzők kijárták, hogy a kormány elengedte nekik a 10%-os lottódíjat, valamint a 10%-os nyereséymadót is.

És mi lón az *eredmény*? Tessék idefigyelni: A kibocsátott 250.000 darab koronás sorsjegyből elkelt 112.782 darab. Ebből *maguk a jegyzők* 98.028 darabot adtak el. *Befolyt* ezért 106.251'57 korona (és nem 112.782 korona, hogy miért, azt Német ur tudja).

Kiadások:

postatakarékpénztárnak	428'—	korona
postaköltség	8.547'80	"
jutalékok postán feladva	192'77	"
jutalékok	21.749'17	"
nyeresmények	23.313'40	"

összesen . 54'231'15 korona,

mellyel Német részletesen elszámolni nem tartozik.

Ezenfelül maradt 50.020'30 korona, amely összeg a sorsjáték rendezőjével kötött szerződés értelmében kiadási átalányként a sorsjáték rendezőjének javára esik, *kifizetettvén a szerződés értelmében az egyesületet illető 10.000 korona biztosított összeg.*

Ezért izzadt 4800 jegyző a sorsjegyeladásban és vételben, ezért engedett el az állam 20% adót, ezért adta ki a belügyminiszter rendeletét, amelylyel az ország minden községét majdnem kötelezi a sorsjegyvételre, mindezt azért, hogy a

Német György-féle alakok zsiros tülethez juszanak.

Jól mondja *Fényes László*, aki ezt a botrányos ügyet szellőzteti:

Ahelyett, hogy mint a sorsjegyen szépen megvan festve: a kastélyparkban játszanának kinn a bárány, benn a farkast, ime becsapják a pénzügyminisztert, az ország közönségét.

Talán véget lehetne már egyszer vetni a jótékonyssággal való üzérkedésnek, a szégyenletes pumpolásoknak, amelyből néhány embernek van haszna, a jótékonycélra pedig morzsák jutnak. Ezuttal is itt a csalhatatlan bizonyíték.

Magyarország községi és körjegyzőinek egyeteme a saját árváira gondolva vásárolta maga és vásároltatta a községekkel azokat a sorsjegyeket. Alsődöbrököz vagy Tótkerekszegkomlós községének igazán nem lehetett közóhaja, hogy egy ezüstszelencét vagy toalettüköröt nyerjen. Vette a sorsjegyet tisztességből a jegyzője iránt s hogyha egyszer jegyzőárvák maradnak, legyen azoknak hova lenniök.

Most ime kiderült, hogy a községeknek sorsjegyenként 35 fillért kellett fizetniök azért, hogy külön 15 fillért az árvaház alapjának adhassanak.

Mert így rendezte ezt Moussong barátja.

És miért mondtuk el mindezeket?!

Hiszen Német György urat az előzményekből ismerik már az Uj Korszak olvasói! De meg kellett emlékeztünk *Német György* ur sorsjátékrendező talentumáról azért, mert kedves barátja, *Moussong Géza* ur is *tervez vele* egy ilyen jótékony *sorsjátékot*. Ott is Német György „*irodája*” lesz a rendező, mert *Moussong Géza* csak a tudatlansága nagyobb a jóhiszeműségénél.

De éppen ez a baj! És ezért írjuk idejében: *Tanítóorszjáték készül — vigyázzatok!* □

HIREK.

Tizenháromezer papcseléd! Kövezzenek meg érte, átkozzanak el és kívánjanak bennünket a pokol mélységes fenekére, de azért mégis megírjuk a papok legujabb gyalázatosságát. Hogy isten alázatos és szeretettől csepegő szoknyás vitézei *papi cseléd*de akarják aljasítani a markaikban sanylódo kath. tanitóságot. Először is eltiltják őket többi kartársaitól. Arra a két tanítóegyesületre, amelyik belépett az Országos szövetségbe, *ráparancsoltak*, hogy onnan lépjenek ki. Most azután *beterelik* valamennyit a *Katholikus Tanitók Országos Szövetségébe*. Az alakulófélben levő egyesület alapszabály-tervezetének 18. §-a szerint a kath. tanitóság csak olyan kérdést tárgyalhat a szövetségben, *amelyet előzetesen a püspöki kar jóváhagyott*. A vezetésben *három papelnök van és csak egy világi elnök*, aki a három papnak a vezetésben segítkezik és vezeti a központi irodát. A szövetség egyik árnyalatában „*Tanügyi Tanácsot*” szerveznek és ennek a tanácsnak *valamennyi egyházmegyei tanfelügyelő, hitoktató tagja lesz, míg a tanitók csak képviselőket küldhetnek be a tanácsba*. Ilyen lesz a *Katholikus Tanitók Országos Szövetsége*.

És a 13.000 ember tehetetlen dühvel nézi a szent gyámkodást. Emberek, hát nincs bennetek önértet? Hát ennyire rabigában vagytok? ... Tudjuk, ismerjük a papi erkölcsöket, a papok embertelenségét. Jaj, ha egyikötök megmozdul... de 13.000 ember!?! No, nem baj! Az a 20.000 szabad tanító majd dolgozik a ti fölzsabadtásotokért is. Ti pedig, az iskolán kívül, bujkálva, titokban, *igenis titokban*, mert másként nem lehet, *dolgozzatok a nép jogaiért*, egyenként, külön igazságot öket, ébresszéték öntudatra s akkor a ti napotok is felderül s vége lesz az istenes uralomnak. Csak titokban, de előre! ...

Mi van az 500.000 koronás alamizsnával? (Levél a szerkesztőhöz.) Tisztelt Szerkesztő ur! Az 1912. évi állami költségvetésbe 500.000 koronát vettek föl az állami tanitók lakbérpótléka címén mint átalányt. A költségvetésből már szentesített törvény volt, de mi van azzal az 500.000 koronával? Tudtommal eddig még senki egy fillért sem kapott belőle.

Ne tessék engem félreérteni: én azt az összeget nem tartom valami jótékony dolognak ahoz a nagy nyomorúsághoz képest, amelyben az ál-

lami tanitóság sanylódik és elenyésző csekélység ahoz a sok millióhoz képest is, amit évenként kilopnak a számból azzal, hogy nekünk sokkal kevesebbet fizet az állam, mint a hasonló képesítésű többi tisztviselőknak. De akármilyen csekély, akármilyen alamizsnaszerű legyen is az az összeg és akármilyen kevés jusson is belőle egy tanitónak: a mi nyomorúságunk — néhány boldogabb kartársunkat kivéve — olyan nagy, hogy még azt a csekélységet is epedve várjuk, hogy még a *bér* helyett *alamizsnát* nyújtó kezdet sem utasíthatjuk vissza. Én a magam részéről őszintén megvallom Önnek, t. Szerkesztő uram, hogy nem tudok — *igenis: nem tudok* önértetes lenni, mikor a nyomorgó családomat látom. Öt gyermek... tizenhat évi szolgálat... és ennek megfelelő fizetés: tudja Ön, mi ez? Megmondom. Koplalás, rongyoskodás, kétségbeesés.

Ilyen körülmények között nem csoda, ha én és velem együtt még ezren és ezren türelmetlenül várjuk a lakbérpótlék címén kilátásba helyezett pár koronát. Csakhogy a miniszterium-beli urak nem érzik a mi nyomorúságunkat. Ha volna bennük emberies érzés és kötelességtudás, akkor már *előre* elintézték volna a lakbérpótlék fölosztását, úgy hogy a költségvetés törvényé válása után huszonnégy óra alatt elintézhették volna az utalványozást. De hiszen *csak* tanitóról van szó! Az illető urak pedig, úgy látszik, mindenképpen izgatni, a forradalmi táborba terelni igyekeznek a tanitóságot. Mondhatom, törekvésüket szép siker fogja koronázni.

Fogadja, t. Szerkesztő ur sokunk nevében hálas köszönetemet, amiért helyet adott fölszólalásomnak. (Aláírás.)

A Tanitók Szanatórium- és Üdülőhely-Egyesülete részére újabban 9 korona 90 fillért küldött a *tatabányai tanítótestület*, mely összeggel eddigi adománya 70 korona 34 fillérre emelkedett. Köszönettel továbbítjuk derék kartársaink adományát. Vajha minden tanító ily meleg érdeklődéssel viseltetnék az új egyesület iránt! E helyütt említjük meg, hogy az egyesület legközelebb közgyűlést tart a *leérkezett alapszabályok* ügyében, amikor is a vezetés programot ad a kitűzött célok megvalósítása érdekében.

Ki a renitens? Aki ebben az országban a grófok és kitarítottjaik undorító „nemzeti” uralma ellen harcol, azt ezek a népnomorítók elkeresztelik destruktív elemnek, renitenskedőknek, anarchistáknak. A legjámborabb kivánság is renitencia számba megy ezeknél a néprontóknál. Beszéljenek a tények. A „Szalontai Lapok” szerint Geszten már néhány év óta nincsen körorvos, úgy hogy a szegény nép orvosi segítség, gyógykezelés és ápolás híján óriási mértékben pusztul. Ez az ijesztő jelenség arra indította az alispánt, hogy pályázatot hirdetett. Egyetlen pályázó akadt a koldusfizetésre: a zsadányi körorvos. De ezt sem választották meg, mert Magyarország koronázatlan kiskirálya, gróf Tisza István nem engedte; nem engedte pedig azért, mert szerinte a zsadányi körorvos „*renitenskedik*”. Allott pedig ez a nagyúrtól fölpanaszolt renitenskedés abból, hogy Mester Attila nem volt megelégedve a zsadányi körorvosi lakással, amely *egészségtelen és lakhatatlan* volt, amelyet még maig sem javítottak ki és amelynek megfelelő átalakítását a körorvos többször sürgette a főszolgabírónál és az alispánál is.

Azért „renitens” az orvos, mert egészséges lakást kíván. És mert ilyen „renitens”, hát ne legyen Geszten orvos, hulljon a nép továbbra is, mint ősszel a légy! És a nép kénytelen tűrni a részeg kappanok renitenskedéseit. Mert a nép jogtalan és így tehetetlen. Ha zugolódni merne, halomra lövetnék az osztályállam fegyveres embereivel.

Hanem ütött az órája a grófi renitensnek... A *destruktív* elem izgatni fogja a népet, míg csak le nem rázza magáról a hétégu kullancsokat. Azért is agitálunk a népjogokért, az általános, egyenlő, titkos és községenként gyakorlandó választójogért.

Visszautasított gyámkodás. A közoktatási miniszteriumnak minden kísérlete, mellyel a tanitók szabadabb megmozdulását el akarta nyomni, csufos kudarcra végződött. Gondolt hát merészet és nagyot az egyik Hold-utcai méltóságos s rávette főnökét egy újabb ballépésre. Rendeletet íratott alá a gróf urral, mellyel arra utasítja a tanfelügyelőket, hogy egy klerikális zuglaposkát tukmáljanak rá a tanitókra, hivatali tekintélyükkel fogva. Így született meg az

első m. kir. lapvigécek. A tanítószeg azonban nem türi ezt a gyámkodást s erélyesen állást foglal a hatalmi tulkapás ellen.

A székesfőváros királyi tanfelügyelője egy a napokban kelt rendeletével fölhívta a fővárosi iskolák igazgatóit — a fővárosi tanács megkerülésével —, hogy a dr. Pataki János által szerkesztett „Nemzeti Népoktatás” című tanügyi lapot a tantestület tagjaival rendeltessék meg s mindenben támogassák azt a céltudatos munkát, melyet dr. Pataki az ő lapjában kifejt. A VI. Felsőerdősor-u. tanítótestület nagy megütközéssel vett tudomást a kir. tanfelügyelő fölhívásáról, mert az intelligens tanítószeg közszelleme ellen vét, mikor hivatalos oktrojjal egy hivatalos személy által szerkesztett lapra való előfizetésre akarja rábírní. Egyhangú határozattal kimondotta tehát a tanítótestület, hogy a kir. tanfelügyelő fölhívás melyen sérti a tanítószeg önértéket, mert egy olyan lap megrendelésére presszionál, melynek programja a tanítói érdekek ellen való munkálkodás s amelynek szerkesztője a lapjában a tanítói hivatást lekicsinyli és olyan aforizmatokat talál ki, hogy „a tanító alázat, önmegtartózkodó legyen”, „ne számíton kényelemre, földi megtiszteltetésre”, az élet célja nem lehet a mulandósághoz való ragaszkodás, ezek élvezése, hanem az örökkévalóság” s ugyanez a szerkesztő a tanítószegot egyebek közt gyöngéfejeknek is elnevezte.

A székesfőváros VI. kerületi Felső erdősi elemi fiúiskola tanítótestülete egyttal fölhívja az ország tanítószegát, hogy a tanítói közvélemény és a szellemi szabadság ellen intézett eme támadással szemben erélyesen tiltakozzék. Ez tiltakozás lesz egyttal ama fölfogás ellen is, mely a dr. Pataki-féle céltudatos munkásságot vallja az iskolai érdekek előmozdítójának.

Ezt az önértékes példát követni fogja az ország többi tanítótestületei is.

A osillagokig érő magyar kultúra. A vallás- és tanulmányi alpnak Mátyás közseg (Baranya) határában is van testes birtoka. Ezen a birtokon 60—70 gyermek nő fel minden iskolázatás nélkül, mert a közoktatási miniszterium nem ismeri el kötelességének az iskola föntartását. Nem esoda aztán, ha a többi uradalmak is erre az erkölcsi belátásra helyezkednek, amit Zichy János gróftól tanultak el. Itt van mindjárt az adonypusztasabolcsi báró Springer-uradalom, ahol egy 56 m²-es pajtában egy tanító kezére 150 gyermek van bízva. Itt a tanítás csak májustól októberig tart s az erre az időre eső törvényes szünnapokon kívül még 38 szünnap volt, mert az uradalomnak szüksége volt a félig ingyenes gyermek-napszámra. Ugyan ilyenek az állapotok a szomszédos gróf Wimpfen-féle 10.000 holdas uradalmon, ahol négy ilyen zugiskola van; csak az egyik zsidóberlő iskolájában vannak normális állapotok.

Az egyik Wimpfen-iskolában történt meg az a mulatságos eset, amit kuriózum okáért föl kell említenünk. Ki volt tüzze az iskolában az évszázó vízsga és az elnököl kerületi esperes éppen kocsira akart ülni, mikor megszólal a telefon és egy uradalmi ispán értesíti az esperest, hogy ma nem lehet megtartani a vizsgát, mert az intéző ur borsót akar szedni a gyerekekkel.

Igy emeli Zichy János gróf osztálytársaival a magyar kulturát a csillagos egekig!

Csak arra várjatok! Az Országos Katolikus Tanügyi Tanács Keresztényszociális Szakosztálya március 7-én Budapesten megtartott gyűlésén egyhangulag azt a határozatot hozta, hogy a küszöbön lévő tanítói fizetésrendezés alkalmából memorandum fordul a püspöki karhoz. A memorandumban sérelmeik felsorolása után arra kéri a püspöki kart, hassanak oda befolyásukkal, hogy a tanítók kérelme teljesíthetőség és fölszólítják a püspököket arra, hogy ha e közbenjárásuk nem vezetne teljes sikerre, akkor saját hatáskörükben úgy intézkedjenek, hogy a katolikus tanítók fizetése is elérje az állami tanítóké...
De hiszen várhatok, babám, elvárhatok!...
Öminenciája iskolaföntartó. A V³ K. M. harmadfoku megintésben részesítette az esztergommezei Muzsola közseg katolikus iskoláját, mert épülete rozoga, egy szobában száznál több tanuló van összehúfolva, mert nincs fölszerelése. Ezt az intést közölte az egyházmegyei főhatósággal is. De egyben harmadfoku intésben részesült az esztergomi zárdaiskola is, melyet a

hercegimás tart fönn. Ez a helyiség sötét, nyirkos, valóságos járványfészek. A magasan trónoló főpap nagy vagyonából nem telik a hívők gyermekei számára egy egészséges iskolaépületre. Ehelyett öminenciája, mikor lefekszik és fölkel, étkezés előtt és után epedez az Egek Ura előtt, hogy óvja meg minden földi bajtól a gondjaiba fogadott kisdedekeket. Ez mindenesetre olosabb egészségügyi intézkedés, mint egy modern iskolaépület emelése.

De csodák-csodája, hogy ezt e módszert még a vallásos Zichy János is megsokallta. Micsoda botrányfészek lehet ez az érseki zárdaiskola?!

Felekezeti iskola — közsegi pénzen. Nem elég, hogy az állam hízalja a felekezeti iskolákat, egyes főpapok még a közsegeket is erre akarják kényszeríteni. Pedig, ha annyira a lelkükön van a felekezeti iskola, hát csak bele kellene nyulni a püspöki kincses zsákba, ki-ki egy egész egyházmegyére való modern iskolát tarthatna fönn belőle. Csakhogy nekik a mások pénzén föntartott felekezeti iskola az ideáljuk. Alsóbesztere közsegeben mozgalom indult meg, hogy a közsegeben lévő katolikus népiskolát közsegi jellegűvé tegyék, mert az eddigi felekezeti iskolát is a közsege tartja fönn. A képviselőtestület ily irányban határozatot is hozott, de a szombathelyi püspökség megfellebbezte a határozatot. És amint mi Zichy János ő kegyelmeségét ismerjük, rá fog parancsolni a szegény falura, hogy a maga pénzén papos iskolát tartson fönn... Mit? A törvényt más parancsol? Hát törődik egy gróf a törvényt? Ó a hatalom s azt saját eszeckéje szerint kezeli. A jogtalan nép pedig kénytelen tünni a főurak basakodását. Ez ellen ma nincs apelláta. De lesz, nemsokára eljő a népparlament és Magyarországon is urra lesz a törvény. Sőt még emberségebb törvényeket is fogunk hozni s a grófi népseggel is megtartatni!

Az állam iskolája. Nincs nap a hosszú esztendőben, amely eseményeivel ne gyalázná a Zichy János kulturpolitikáját. Ime: a pankotai állami elemi iskolában tanítás közben beszakadt a mennyezet és óriási robajjal zuhant a földre. A tanítónő és növendékei az ijedségtől megdermedve, az első percben mozdulni sem tudtak helyükből. A tanítónő azonban csakhamar visszanyerte lélekjelenlétét, gyorsan kiüresítette a tantermet és örömmel konstata, hogy kis növendékeit nem érte baj. A véletlennek köszönhető, hogy a rozzant fal beomlása nem okozott bal esetet.

És Zichy János gróf, ahelyett, hogy az állam iskoláit tartaná rendben, a felekezeteknek szórja a pénzt. Azoknak rozoga iskolaépületeit, az azokban folyó maradi tanítást támogatja állami pénzzel. És ez a magyar birkanyáj hangtalanul kullog a kolomp után... meddig még... vajjon meddig?

Hát nincs pénze az államnak? Dehogy nincs! Pestmegye közgazgatási bizottsága a tanu rá, hogy van. Nem mulik el ülés anélkül, hogy felekezeti iskolákra állami támogatást ne kérne. A legutóbbi ülésen is bejelentette Petri Mór tanfelügyelő, hogy az oktatásügyi miniszter a dányi közsegi iskolai VI. és a galgahévízi római katolikus elemi iskola IV. tanítói állás szervezésével megadta a beleegyezését és 900—900 korona államsegélyt engedélyezett. A mult hó folyamán 15.865 korona államsegélyt engedélyeztek. De ez még nem elég. Pártolólág fölterjesztették az uri-római katolikus elemi iskola, a makádi református elemi iskolai, a váci, pilisi római katolikus elemi iskolák fizetéskiegészítésére és korpótlék iránti államsegély utalványozásra irányuló kérését.

Ha így folyik tovább az állam pumpolása, nemsokára minden felekezeti iskolát az állam tart majd fönn anélkül, hogy az oktatást is a kezében tartaná.

Felekezeti iskolából koresma. Nyitramegye közgazgatási bizottsági ülésén Jánossy Gyula tanfelügyelő a vármegye elhanyagolt felekezeti iskoláiról számolt be. Számos iskolában — ugymond — seik szobában 130 tanulónál is több van. Nagy megütközést keltettek a csasztói, alsóeszetői, magyarsóki és beregszegi római katolikus iskolák állapotai, amelyekben a törvény ellenére nagy a zsufoltság. A rákosvölgyi iskolát a közsegeházból kitelepítették, hogy koresmának adják ki a helyiséget.

Ez egészen stilszerű: a népet klerikális maszlaggal bolondító iskola helyett alkohollal mételező koresma! A tanfelügyelő vizsgálatot indított a dologban, de nem valószínű, hogy eredménye legyen. Hiszen az állam a felekezeti iskolára rá-

fizet ellenérték nélkül, a koresmából pedig haszna van.

A tanítókat ígéretekkel fizetik ki. Hosszu idők óta kéri a debreceni tanítószeg fizetésének javítását — de hiába. A presbiterium a miniszter példáján indul és — ígér. Éppen csak hogy lapot nem ad ki, amelyben nyomtatásban prezentálná bőséges ígéreiteit. Ez idén is azzal utasították el a derék civisek a tanítókat, hogy a jelenlegi viszonyok erre nem alkalmasak.

Persze, jelenleg ebben az Ázsiában ilyenek a viszonyok, ha a tanítók kérnek, nincs pénz, de ha a pap közeledik, akkor vékával öntik a zsákjába. Ebből is csak az a tanulság, hogy a tanítószegnek siettetni kell más viszonyoknak az eljövételét.

A falu esze. A magyar kultúra munkásainak régi kerékkötője a boeskoros tanfelügyelő, vagy a 67-iki törvény szerint az oskolaszék. A közsegi oskolaszékben rendszerint a falu esze, a bíró a gondnok. Nagyon a fejébe szállhatott a méltóság a szentmártoni bírónak, mert meg akarta mutatni, hogy bizony nagy hivatalt visel ökelme. És megmutatta a királyi tanfelügyelő urnak is, hogy ő de bizony nem utálja ki a díjlevélben kikötött fát a tanítónak. Mikor aztán az aradi tanfelügyelő a főszolgabíró útján ráiratott, azt mondta a tanítónak, ott a fa a faluházán, hordja be ő maga, ha kell neki. A tanítónak maig sincs fája, a közgazgatási bizottság pedig mindig levelez bíró urammal.

Gyönyörű kulturállapotok ezek ebben az esztervási kulturával bíró dicső országban!

„Meggzégényülve állok Önök előtt” — mondta — nem Zichy János gróf, a mi nagyon szeretett miniszterünk, hanem dr. Puky Endre abaujtonavármegyei alispán. A megyei tanítószeg ugyanis arra kérte az alispánt, hogy Szepesmegye ismert átiratát, melyben a tanítók fizetésrendezését sürgeti a törvényhozásnál, pártolja Abaujtonamegye is. Ennek a küldöttségnek mondotta az alispán, hogy meggzégényülve áll a tanítók előtt, hogy csak ennyit kívánnak tőle. A tanítói karnak nagyobb eréllyel kell jogos és méltányos kérésének teljesülése érdekében dolgozni. Ime, egy alispán oktatja ki a magyar tanítók pipogya vezéreit arra, hogy hogyan cselekedjenek. Szegény és gyalázat, hogy ezekben a nehéz napokban oly tudatlan és tehetetlen, megalkuvó vezérek után indul a tanítószeg, de olyan is lesz az az eredmény. Az alispán különben ígérést tett, hogy Szepesmegye átiratát nemcsak pártolni fogja a megye közgyűlése előtt, hanem rajta lesz, hogy a megye tanítóinak fizetésrendezése is bekövetkezzék.

Politika a gyóntatószékben. A klerikálisok váltig tagadják, hogy ők a templom „szentélyét” politikai küzdelmek szinterévé aljasítják le. Éseteket! Éseteket! így ordítotznak felénk... tudván azt, hogy a gyónási titok szent leple elföldi a világ elől órcatlan üzelmeket. Az Augsburgi Abendzeitungban most egy ilyen harcos papról rántják le a leplet.

A közelmultban lefolyt németországi képviselőválasztások előtt egyik alsó-bajorországi kath. pap a gyóntatószék bizalmas és csendes félhomályában dicséretes buzgósággal töltötte be politikai szerepét. Ezt a munkát pedig akkora hévvel és lelkesedéssel végezte, hogy egészen megfellebbezte a helyzet kötelező diszkréciójáról, demagógnak illő hangossággal köpködött azok ellen, akik vele ellenkező politikai meggyőződésűek. A gyóntatószék körül álló hívők, akik sorukra vártak, ámulattal hallhatták a szent férfiú következő kifakadásait: „... nehéz napokat élünk... lerombolni akarják a meglévő államrendet... Legyünk óvatosak!... Hűségget tartunk ki pártunk mellett, amelynek még bátorsága van a vallást védelmébe venni. Ne higgyünk mindenkinek! A tanítóknak ne higgyünk! A hittant ki akarják küszöbölni az iskolából, hogy minél több számolást, írást és olvasást tanuljanak a gyermekek. Ettől pedig az emberek nem lesznek jobbak. Ki biztosítja majd a helyes nevelést, ha a pap nem szól bele az iskolai tanításba...” stb. Így ment ez végig. Gyónásra nem is került a sor, hanem kioktatta hívőit a választásokra vonatkozólag és hogy a dolognak kézzelfogható eredménye legyen, azonnal ellátta őket szavazólappal.

Nehogy azt higgye valaki, hogy ezt valamelyik istentelen szabadgondolkodó kitalálta, mindjárt hozzátesszük, hogy egy jelenlévő buzgó hívő katolikus kollégánk vitte a dolgot a nyilvánosság elé, akinek a tanítói hivatás fontosságában vetett hite véletlenül nagyobb volt a dogmák érinthetlenségének hiténél.

A szatmári állami tanítók kaszinója.

(Egy megbuktatott terv.) Szatmárról írják nekünk: Az itteni állami iskolai tanítótestület egyik tagja fölvetette azt az eszmét, hogy az önképzés előmozdítása érdekében kívánatos volna egy tanítói kaszinót szervezni, nem az alkohol s kártya, hanem főleg az önképzés kedvéért. Le szavazták.

Maga a kir. tanfelügyelő, fölfogva ezen intézmény jelentőségét, fölhitva ugyan a tanítótestületet a kérdés körülményesebb megvitatására, de nem sok sikerrel.

Az eszmét fölvető kartárs újabb értekezleten ismételt hangoztatta az intézmény fontosságát s megvilágítva a fővárosban létesített tanítók szemináriumának kulturális jelentőségét, kérte, hogy határozzák el ennél az intézménynek a szervezését. Erre a hozzászólások következtek. N. kartárs megbecsülhetetlennek s nagyfontosságúnak minősítette az eszmét; X nem talál benne kifogásolni valót; Y azt mondja, hogy Szatmáron elég központ kínálkozik az önképzésre (Van ott klerikális kaszinó is. *Tudósító.*) és, és, és az öszszesség rámondta, hogy nem tartja szükségesnek ezen intézmény megalkotását.

Legcsodálatosabb a dologban, hogy bár a szatmári tanítók az ottani Tanítók Háza fölépítésével fényes tanujelést adtak szociális érzéküknek, a maguk önképzésére szolgáló intézményt mégsem akarnak szervezni, holott elég sokan vannak.

Siketnémák fölvétele. A siketnémák körműbányai intézete az 1912—1913. tanévre pályázatot hirdet 15 siketnéma gyermek felvételére. A növendékekért fizetendő ellátási díj évi 240 korona, mely szegény gyermekek szüleinek elengedtetik. Bányászok, erdészek, valamint bánya- és erdőkinestári alkalmazottak gyermekei a magy. kir. pénzügy-, illetve földművelésügyi miniszterium által létesített alapítványi helyekre ingyen vétetnek föl.

Fölvételnek továbbá későbbi korban megsiketült gyermekek is, kik a beszédnek szájról való leolvasását tanulják meg. Fölvételért folyamodóknak a fölvetel módjairól az intézet igazgatósága szívesen nyújt fölvilágosítást és a folyamodáshoz szükséges nyomtatványokat díjtalanul küldi meg.

Horvátországban kulturát akarnak! Ott nincsen annyi tisztapista, hát simán megy a dolog. A bán rendeletileg arra kötelez minden olyan községet, amelyben a lakosság legalább 20%-a analfabéta, hogy továbbképző kurzusokat tartson. És pedig egyet a 12—15 évesek számára és egyet az ennél idősebbek számára. Irás-olvasás, helyesírás és számolás a tárgyai a tanfolyamoknak, melyeket július 1-től augusztus 15-ig és november 1-től február 28-ig kell megtartani. Aki beiratkozott a tanfolyamra, annak végig kell járni a tanfolyamot s esetleges mulasztásért megbírságot. A tanfolyamok költségei a községeket terhelik.

Ingyen dolgoznak a tanonciskolában a tanítók igen sok helyen. Miért? Mert noha az országnak már jóváhagyott költségvetése van, a közoktatásügyi miniszter még nem utalványozta ki a tanonciskolákhoz való állami hozzájárulásokat. Tudunk olyan várost, ahol emiatt már két hónap óta egy fillér fizetést sem kapnak az ipartanonciskolai tanítók. Gróf Zichy János ur önmagánál is bizonyára igen pontosan megkapja a 36.000 korona miniszteri és képviselői fizetésének esedékes részleteit, noha sok ezer holdnyi birtokainak milliós jövedelme mellett talán még sem olyan sürgős neki az a rongyos pár garas, mint a tanítónak az a rengeteg öszszeg, az a havi 20—50 korona, amelyért a mindennapos iskolában megviselt tüdejét esténként még tovább rongálja a gyilkos levegőjű tanonciskolában. Az ilyesmit azonban a miniszterek nem értik és nem érzik. De a tanítók nagyrésze az ilyesmiből tanulja meg, hogy az ő helyük éppen a miniszterrel szemben álló táborban, a mai rendszer ellen küzdő hadseregben van.

A „nemzet napszámosa“ — házalni kénytelen. Az egyik szombathelyi lapban olvassuk: Az alispáni hivatalban szerdán délelőtt egy 45 év körüli, száználmas kinézésű ember kopogtatott be félénken, szerényen, alázatosan s az egyik tisztviselőhöz fordulva, halk akadozó hangon, báortalannul kérdezte:

— Elintézték, kérem, már az ügyemet?

— Micsoda ügye is van? — kérdezte a tisztviselő.

— Házalási engedélyt kértem — mondta alázatosan az idegen. — Kohn Miksa körmendi illetőségű nyugalmazott állami tanító vagyok. Korán nyugdíjaztak. Hűdés ért és elvesztettem beszélőképességemet, mint tetszik látni, csak akadozva tudok beszélni. A nyugdíj kevés, ugyyszólván semmi, lehetetlen belőle még nyomorogva is megélni, foglalkozás után kell nézennem. Gondoltam, árulok írszereket, piperecikket s ha más nem, kartár-

saim nem hagynak éhen pusztulni: vesznek tőlem egyet-mást...

A tisztviselő megszánta a szerencsétlen embert s intézkedett, hogy Kohn Miksa soron kívül megkapja a kért házalói igazolványt.

„Írás-olvasási Módszerek Lexikona.“ című munkát írta *Novák Gyula* szigetvári áll. és *Szabó Károly* balatonfüredi ref. tanítótársaink. A munkával, melynek I. kötete 200 oldalon jelent meg, szerzők azt célozzák, hogy a kartársakat kivessék abból az utvesztőből, melybe a gombamódra elszaporodott és jobbnál-jobbnak dicsért, különféle módszerek között belekeveredik a tapasztaltabb tanító is; ezért a lexikon három kötetben valamennyi régebbi és újabb — összesen 32 — módszer mutatnak be. A munkát az egyes módszerekből vett illusztrációk díszítik, papírja, nyomdai kiállítása jó, ára mégis csekély 1 korona. A II. kötet is sajtó alatt van már s 1912. évi június hó végére remélhetőleg mind a három kötet a nyilvánosság elé kerül. A III. kötet sajtó „Hang-és tárgyutazó írva-olvasó módszer“-ük teljes anyaga, a hozzá szerkesztett olvasótábla és tankönyv követi.

A mű csakis a szerkesztő-kiadóknál és Kálmán István könyvkereskedőnél, a Pósa Endre-cég tulajdonosánál Veszprémben, Rákóczi-tér 8. szám, rendelhető meg. Postaköltségre 45 fillér kell kőtetenként.

„Az urileány tanítónők.“

Ez az egyik vezércikke a magyarországi tanítószáz közpénzen kiadott hivatalos lapjának. Amikor a tanítószáz forrong, lázad s az eljövendő viharoknak előszele már érzik, amikor a népoktatás ügyének égbekiáltó nyomorúsága minden becsületet magyar lelkét keserűséggel s ezer és ezer kérdéssel tölti el, akkor a hivatalos tanítószáz ilyen témát vet föl!

Siketetek, vakok talán ők ott a fórumon? Vagy azt hiszik, hogy ha fillükbe vattát dugnak, akkor már megszűnt a nyomorúság ezer baja? Mert ők nem hallják?

E nagyon is fölösleges, kicsinyes, semmi kérdést aztán úgy tárgyalja valami „uriember“, hogy lehetetlen elhallgatni. A Néptanítók Lapja mindenkor hasonlít az a ládához, melyet ha fölnyitnak, előugrik belőle az ördög. Persze, ő nem ördögökkel mulattat, hanem valami mással. A sorok közt el-elrejtenek egy-egy gondolatot, ezek aztán a gyanutlanul olvasó tanítót hol itt, hol ott önmüködőleg arculítik. Eddig hátrább s ügyesebben rejtették el, most azonban odaültették legelőre a pofozó cikket.

Remekbe cselekedhette e cikket valami „uriember“, kinek nevéből látszik, hogy szintén uri család szülötte.

A cikket pedig írta egyenesen nekünk, a tanítószáz proletártömegének. Nekünk, akiknek élete örök küzdelem, akiknek már gyermekkorunk is szomorú volt, nekünk, akik szülőinket munkában elsorvadni láttuk s akik ugyanazt a sorsot hagyjuk örökségül gyermekeinknek. Nekünk írta, a harmincezernek néhány száz érdekében.

A cikk veleje ez:

— Félre az utból az „urileány tanítónők“ előtt, félre, ti rongyos apáktól származó tanítócsöcselék! Amely állásra urileány pályázik, félre onnét tanító és munkás család gyermeke. Nekik adjuk a helyet, mert ők magukkal hozzák a felsőbb osztályok kiváltságos műveltségét! A mélyebbjárásu, szélesebbkörű ismereteket, a magasabb rendű családi nevelés finomabb és gyöngédebb formáit... A cikk nem így írja, de ez a „csattanója“. Ez sül ki a sorok közül.

A végén pedig így szól:

„Nem szeretnők, ha valaki félreértene. Mert semmi sincs távolabb tőlünk, mint az, hogy föl-fogásunk nyílt bevallásával bárkit is kisebbiteni akarnánk vagy bárki számára is különleges előnyöket akarnánk kiostromolni.“

En ezt is lefordítom, azt jelenti ez:

Mégis talán sok volt ennyi őszinteség? Valamit szelidítsünk rajta! — Ilát bizony sok tanítóökölt rácsapott erre a cikkre!

Hogyisne? Szánalmat akar ébresztetni a jólétből

az „élet kikövezett piacra“ zuhant urileányok iránt. Nevetséges!

Hiszen — jó uram — mi mindig itt élünk a kikövezett piacon! Miért zokogjunk hát, ha valakit az élet leszállít a négylovas hintóból?! Meg hát olyan rémségesen szomorú az, hogy becsülletes munkával kell azoknak az uri dámáknak a kenyeret megkeresni?!

Aztán, olyan nagyon bizonyos az, hogy ezeknek nagyobb műveltségük van? Mert ezek magukkal hozzák a „magasabbrendű családi nevelés finomabb formáit“!?

Ugyebár a magasabbrendű családi nevelés az, hogy ezek a magasabbrendű leányok sohasem látták szüleiket dolgozni, csak kártyázni, flancozni, zsurozni, gögösködni? Ők már 6 éves korukban tudták a hostont, ők 7 éves korukban 3 nyelvet tanultak, ők 8 éves korukban már tudták zongorázni az orfeumi nótákat egy kézzel? Nos és a magas társaságok körében megtanulták a sima, ügyes, de üres és értéktelen mozgásokat, kifejezéseket. Ezenkívül hozzászoktak az örök szórákhoz s a jómóduak üres léhaságaihoz.

Mi jogon, ugyan mi jogon lehet tehát azt állítani mereven, holt bizonyosan, hogy ezek a báltermekből a munka otromba népe közé zuhant „urileányok“ föltétlenül értékesebb munkaerők, mint akik „von Haus aus“ nélkülözni valának kénytelenek a fönti magas műveltséget?!

Józan ésszel éppen az ellenkezőjét kell látnunk, azt tudniillik, hogy azok az urileányok nem képesek s nem is hajlandók (!) az élet kikövezett piaca számára nevelni. Pedig a nyilvános iskolázásnak éppen ez, csakis ez az egyetlen feladata. Semmi magasabbrendű formák, semmi külsőséges elegancia... Az egész cikk elejétől végig minden pedagógiával szembe fuvalozik.

Most pedig tudomásul vehetjük a cikknek ezt a tanulságát: Munkában élő, dolgozó apáktól származó tanítóhorda, maradjatok kiinn a magyar talvakban, a magyar pusztákon, mert semmi pályázatnál, semmi áthelyezésnél nem fogjuk nézni a munkát, az oklevelet, csak azt, hogy ki leánya a folyamodó?!...

Igaz, hogy ezt eddig is így csinálták, de eddig legalább szegényléttek és tagadták. Most már azonban nyiltan vallják, mert ők egyre hátrábbak, mi meg egyre gyávábbak leszünk!

—ó— a.

A magániskolai tanítók helyzete.

Tanítótestvéreim, kik a „nemzet éhező napszámosai“-hoz illően az állam sovány kosztján éltek, vagy az egyház szolgálatában soványodtok a gömbölyűre hizott egyházi birtokok és egyházi atyák hűvös árnyékában, föleszméltetek, végre öntudatra ébredtetek. Változtatni akartok helyzetetek nyomorúságán. Mily szomorú és leverő ezzel szemben a tanítói státusz azon rétegének sorsa, amely még a ti helyzeteteknél is mostohább anyagi viszonyok terhe alatt némán, hangtalanul szenved.

A magániskolában működő tanítókról van szó! Ők azok a páriák, kik az „áldott“ magyar kulturálisony következtében az állammal, a községeknél és a felekezeteknél állást nem nyerhetvén, kénytelenek üzleti vállalkozás gyanánt fölállított magániskolákban tanítani. Azokat a szempontokat, amelyeket az állam és a községek kisebb-nagyobb mértékben szemük előtt tartanak, ezeknél a nyereszkedés céljából „gründolt“ iskoláknál semmibe sem veszik. Nagy tandíjakat szednek és a tanítónak fizetnek 70—80 koronát, de nem hetenként, hanem havonta. Magyarországon — a Statisztikai Évkönyv kimutatása alapján — 263 magán- (és 34 társulati) iskola van. Egyedül Budapesten több mint egy tucat. Ezekben 490 magán- (és 64 társulati) tanító működik. Több mint ötszáz tanító bajával, nyomorával érdemes, testvéri szolidaritásból kötelességünk is foglalkozni. Mert ezen iskolák száma nem csökken, tanítók helyzete pedig mindinkább sulyosodik, arányosan az agráriusok által előidézett drágaság növekedésével.

A tanítói kart annak a megosztásnak a segítségével szeretnék egymás ellen kijátszani, amelyet az iskolák jellege és ezáltal a tanítók külön érdek-

osoporra való tagoltsága okoz. Mintha bizony lenne tanító és tanító közt különbség! Hiszen mindnyájan egyenlő képesséssel bírnak és — ez fontosabb — mindannyian ugyanazt a munkát teljesítjük. Ezt teszi a magániskolában működő tanító is. Miképp állhat fenn mégis az a szégyenteljes állapot, hogy akit a miniszteri tanterv és utasítás semmiben sem különböztet meg a többitől kötelességének teljesítésében, ennek a tanítónak az anyagi helyzete türelmetlen, fizetése jóval kisebb a fiatal iparoségé heti munkabérénel. Azt hihetnék a fájékozatlanok, hogy ide a tehetségtelenekek szorulnak. Ez tévedés, amit a statisztikai kimutatás fényesen igazol. Közülük 24-nek polgári iskolára képesítő oklevele van; oklevél nélküli egy sincs. Ellenben az állami, községi s felekezeti elemi népiskolákban több mint ezer oklevél nélküli tanító „működik”. Ezek közül 113 tanítóképzés, 66 lelkész s 76 „egyház által képezett”, sőt — hogy a kultúrkép teljes legyen — néhány iparos s egyéb foglalkozási egyéneken kívül 205 paraszttanító s 45-en, kik 1—2 polgári osztályt jártak.

Hát miért huny szemet az állam ennek az embertelen kizsákmányolásnak? Hisz e kizsákmányolt páriák „gutgesimnt”, békés elemek. Ha az állam gyakorolja a magániskolák s tanítók fölött a fölügyeletet, miért nem folyik be anyagi dotációjuk kérdésébe is? Hisz ez szorosan belevág a tanítás szellemébe. Mit gondolnak az urak, tanító és ha igen, hogyan tanít az a tanító, aki a fővárosban 70—80 korona „tisztelődiját” kap tanítói munkaságáért? 35—40 pengőből 30 napon keresztül 30-szor kell ebédelni, 30-szor reggelizni és ugyancsak annyiszor vacsorázni. Lakni is kell, ruházkodni stb. Mindezt 30—40 pengőből kulturembernek! Hiszen ebből még száraz kenyérre sem telik. S irigyelve nézzük azokat, kik a fővárosi Népszállóban lakhatnak, étkezhetnek, mert mielőttünk ez elérhetetlen luxusbotel.

S tudjátok-e tanítótestvéreim, hogy mit kíván ezért a 70—80 koronáért havonta az iskolatulajdonos? „Csak” a következőket: A rendes tanítást, egy osztály vezetését, esetleg más osztályokban szaktárgyakat is heti 26 órában, azonban a tanítás kezdete előtt legalább félórával jelen kell lenni s ott maradni az utolsó tanuló távozásáig. Ez össze-sen heti 30—32 órát jelent. Ezenkívül kötelessége bármelyik osztályban bármikor a rendes, sőt a rendkívüli tárgyakat tanítani s a szükséghez képest helyettesíteni. Köteles a könyvtárt rendezni, vezetni, szertárt őrizni, kirándulásokon résztvenni, ha azok az iskolaidőn kívül esnének is. A szülőkkel értekezni, az iskola érdekeit, presztizsét az iskolán kívül is megőrizni és az iskolai életre titoktartást fogadni s mindezt szerződésileg biztosítani. Látott-e már valaha valamelyik tanfelügyelő ur egy ilyen szerződést? Alig hiszem!... A magániskolai tanítók jogviszonyai teljesen rendezetlenek. Ha a körmönfont szerződés (melynél még egy-egy államszerződés sem körülményesebb) egyik pontjába beleütközik a tanító, azonnal utilaput kötnek a talpára. S ha az iskola bármely okból megszünik — szintén mehet a tanító minden kárpótlás nélkül a tanév közben. Amikor kölcsönös megegyezés alapján hagyja el a tanító az iskolát, ha az a hó első felében történik, akkor a hó 15-éig, ha a másik felében, akkor a hó végéig kapja a „fizetését”. A szerződést évről-évre kötik. S ha a tanév szeptember 15-én kezdődik és a vizsgák június közepén vannak, megeshetik, hogy a tanító csak 9 óra kap fizetést. Legjobb esetben 10 óra. Június közepén kap — nyugdíjreszlet levonása folytán — 52 koronát, abból nyaralhat egészen szeptember végéig, akkor — tehát 3 hó múlva — kapja az első havi (esetleg 2 heti) fizetését. Lakbér, az ismeretlen fogalom a magániskolai tanítók előtt, de a tisztességes, egészséges lakás is az. (Utiköltség, napidíj? Hírből sem ismerik!) Betegsége esetén nincs se kórház, se gyógyszer, se betegsegély. Ugy pusztulhat el, mint a magyar paraszt — orvos nélkül. A rosszabbik esetben, ha tudniillik folyógyul, helyettesítése költségét — ha az 1 hónál tovább terjedt — lefoglalják. Ez a ráadás. S ha tovább beteg — elbocsátják stb. Se vége, se hossza nem lenne a sok sérelem felsorolásának, amelyek a magániskolai tanítót ily rettenetes állapotba juttatják.

A magániskoláknak ez a kiméletlen profithajszása annál elítélendőbb, mert magas tandíjakat szednek és ezáltal a szülőknek is megtevesztik, kik abban a hiszemben adják oda a gyermekeket, hogy az el fizetett, megelégedett tanerők tanítanak.

De ez nemesak a magániskolák tulajdonosainak bűne, hanem az államnak is szégyene, hogy ezt az erkölcstelenséget megtűr. Aki kalmárkodni akar, az keressen más talajt, ne a kultura, a népoktatás mezejét! Ha demokratikus uralom jön — ezt is kisöpri Augias istállójából. Mi nem panaszkodni jöttünk. Ez a pár sor irás a komoly küzdés harmonája, amellyel a tanítósághoz fordulunk. Helyzetünket megismertettük s ez alapon azt állítjuk, hogy az egyetemes gyűlésnek napirendjére ki kell tűzni a magániskolai tanítók anyagi helyzetének és jogviszonyának a rendezését is. *Egyenlő képesség, egyenlő munkakör mellett — egyenlő javadalmazás, ez a mi követeléstünk is.* Amilyen igazságtalanság, hogy a felekezeti iskolák tanítói alacsonyabb fizetést kapnak, kétszer olyan igazságtalanság a magániskolai tanítók még kisebb fizetése. S ahogy tanítótársaim meglátták amaz az igazságot és küzdenek érte, aképpen fognak — remélem — azért is sikra szállni, hogy a magán-, társulati, intézeti és uradalmi tanítók is ugyanazokba a fizetési osztályokba soroztassanak be, mint az egyenlő képességű állami tisztviselők. Ez alól az iskolatulajdonosok semmilyen trügg alatt ki ne bujhasanak. Miért élünk mi a XX. században kivételes törvények alatt? *Véő.*

A censtochau barátok esete.

Az egyház Konstantin óta mindig az uralkodó osztályokat szolgálja. Erkölcsi tanításai, belső intézményei erre fölötte alkalmassá teszik. Kegyetlen céltudatossággal megszervezett papsága az uralkodó osztályokéval összeszött érdeke irányába terelgeti az öntudatlanul legelésző nyáját.

A pástorbot az egyházban a politikai hatalom szimbóluma. Ennek a hatalomnak két erős pillére a cölibátus és a gyóntatószék. Kétes erkölcsi értékű, de raffiniált és céltudatos intézmények!

Az a feneketlen erkölcsi posvány, amely a cölibátus nyomán támadt, már sok heves anticölibátus mozgalmat eredményezett. De Róma sorra elfojtotta azokat. Hogy mi vezeti Rómát ebben az erkölcs elleni küzdelemben, arra világot vet az a felelet, amelyet a tridentini zsinat adott I. Ferdinánd német császárnak, aki a cölibátus eltörlését kívánta IV. Piusától. A felelet ez volt:

„Ha megengednők a papoknak a nősülést, az eredmény az lenne, hogy családjuk, nejeik és gyermekeik iránti érdeklődésük függetlenné őket a pápa hatalma alól és fejedelmek hatalma alá kerülne. Oda törekednének, hogy javadalmukat gyermekeik örököljék és rövid idő alatt a Szentszék tekintélye Rómára szorítkoznék. A papi nősülés bevezetése előtt a papának más városból és provinciából nem volt jövedelme. Csak ennek bevezetése után volt biztosítva szabad keze, hogy annyi javadalmat osszon, amennyit jónak lát. Ezen előjogoktól pedig elesnék, míhelyt a papok házasodhatnának.”

Tehát az egyház hatalmi céljainak áldozata a cölibátusnak tömörked nyomorultja.

A cölibátussal együtt hat a papság erkölcsi életének súlyosztásában a gyóntatószék. Nincs a fajtalanágnak az az elképzelhető változata, amelyet a gyóntató papnak ne kellene ismernie. Sőt ezek iránt a gyónókat nem- és karkülönbség nélkül faggatnia is kell!

Igy parancsolják ezt a papnak hivatali instrukciói. Nem rosszabbak a papok, mint más emberek, csak éppen olyanok. Sem nem angyalok, sem nem ördögök, hanem emberek; java korukban levő, testi munkát nem végző, túltáplált férfiak, akik emberi természetükkel birkózva illeik be a gyóntatószékek izgató homályába. Ott azután az eleven, meleg asszonyi test közelében, amikor arcába csap a gyónó asszony izzó lehellete: ebben a felajzott lelki állapotban kell valótól kérdéseivel a nő szemérem mögé, a bűntudat mélyére nyulnia. Csoda-e hát az, hogy ez a fajtalanágnak való vájkálás kiváltja az arra csak legesekélyebb mértékben is hajlamosakban a legkülönbözőbb perverzításokat. Rendkívüli kedvező testi és lelki konstrukciója ember legyen az, akit a cölibátus természetellenes intézménye hajlamossá nem tesz a fajtalanágra.

Pater Chiniqui írja egyik munkájában, hogy ő mint gyóntatót több mint 200 lelkészt gyóntatott. Ezek közül csak 21 nem élt vissza a gyónók helyzetével. A többi mind elküvetett kisebb-nagyobb fajtalanságokat a gyónásra ie-

lentkező leányokkal és asszonyokkal. Némelyikük a fiukkal is!

Mérhetetlen az a kár, amelyet a jezsuita morál-teológia által instruált gyóntatótárk a nép erkölcsében tesznek. Olykor-olykor próbálkoztak határt szabni a züllésnek. Így IV. Pius 1560-ban egy bullában elrendeli, hogy azon leányok és asszonyok, kiket a gyóntató papok elcsábítottak, tegyenek följelentést. A szent inkuizíció magasrangú tisztviselőiből alakítottak bizottságot, amely a panaszt fölvette. 30 napot szántak a panaszok fölvetelére s mikor ez nem volt elég, megtoldották ismét 30 nappal. Ez sem volt elég. A följelentések és följelentett lelkészek száma oly nagy volt, hogy lehetetlen volt őket mind a megérdemelt büntetésben részesíteni. Ezért elaltatták a dolgot.

Hasonló eredménnyel végződött azon vizsgálata, amelyet I. Napoleon rendelt el. A vizsgálatot Le Clerq államtanácsos és Sall professzor vezették. Az eredmény olyan szörnyű volt, hogy a császár a vizsgálatot félbeszakította. Attól féltek, hogy a nép megismétli azokat az üldözéseket, amelyeket 1792-ben rendezett s amelyekben 30.000 pap és apáca, mint az erkölcs és szabadság konok ellensége lelte halálát.

Ezek az eljárások természetesen nem segítettek a botrányos állapotokon, mert a baj forrásához, a gyóntatószékhez nem lehetett nyulni. A gyóntatószéket az egyház mint hatalmának egyik legfontosabb forrását, erejének minden megfeszítésével védi. Ezzel uralkodik a lelkeken. Főképpen a nőkn s velük befolyásolja a családot.

Cölibátus és gyóntatószék! Gazdag táplálói az egyház hatalmának s folyton bugyogó forrásai az erkölcsi gennyedésnek.

Ennek a tályogja fakadt föl Censtochauban. Elsőrendű klinikai eset a jaszna-gorai pálosrendi barátok esete.

Macoeh Damáz mint gyóntatótárka elcsábítja Krisanovszka Helént. A teherbe esett nőt hirtelen férjhez adja unokaöccséhez. A viszonyt persze nem adja föl, sőt amikor a férj véget akar vetni a becsutelt életmódnak, meggyilkolja az öccsét. Egyidőben a szüzi életmódra fogadalmat tett barát valósággal többnejűségben él. Sok pénzt költ nőkre. Lopásra vetemedik, ezután jön a gyilkosság.

Tehát: cölibátus, gyóntatószék, csábítás, lopás, becsuteltetés és gyilkosság. Ez annak az erkölcsi pályának a láncolata, amelyet pater Macoeh és pater Starcevszki, a censtochau eset hősei, megfúttak.

A gyóntatószéknek ezek a hiénái ma is vigan folytathatják szerelmi kalózkodásaikat, ha a bünláncolat utolsó szemét, a gyilkosságot el nem követik.

És hány társuk fogja még az ő pályájuknak zajtalanabb felét megtenni a gyóntatószéktől a csábításon és becsuteltetésen keresztül a többnejűségig, anélkül, hogy számadásra vonnák.

Pater Macoeh 12 évet, pater Starcevszki 5 évet kapott. Aránylag igen enyhe büntetés. Talán érezte a bíróság, hogy itt a bünszerűt az egyház volt, amely a cölibátusban kiélezettetett duvadakat rászabadította a bennük bizakodó, gyanutlan nyájra. Mi is nem az emberi gonoszság elénk meredő szörnyüségét, hanem ezek szülőanyját, az egyházi disciplina egész rendszerét állítjuk ez eset kapcsán olvasóink elé. Az elvszerűen természetellenes élet és a modern világ összes realitásaival ellentétes erkölcsi értékek mindenütt kitenyésztek e bűnöket az elgyötört, összetört lelkekből. Csakhogy a zárak, kolostorok és papi rezidenciák falai sütkérek és némák, közülük csak a nagyon kiabáló vétek kerülnek napvilágra. Az ilyen esetek is megmutatják azonban, mennyi bűn és kín marad a vastag falu sötét cellákban elrejtve, elfojtva.

—r.

A klerikalizmus üzletei.

A kereszténység három első századában az egyházközségek szervezete demokratikus volt. A harmadik század vége felé és a negyedik század elején mindjobban kifejlődött a püspöki hatalom amely azután az egyház irányítását teljesen elragadta a közönségtől. Amint az egyházközségtől a püspök, úgy ragadta magához a legfőbb hatalmat a püspöktől is a római püspök. A pápa az ötödik század második felében már nyakára ült a püspököknek és ezzel be is fejeződött az egyház monarchikus átalakítása.

Az új alakulással rátér az egyház a politikai hatalom hajszolásának véres útjára. A hatalom és a vele járó anyagi előnyökért az egyház szakított a proletariátus szociális egyházközösségével és kifejlesztett egy arisztokratikus szervezeti egyházat amelyben a hiveknek sorsuk intézéséhez

semmi közük sincs. Be kell érniük a nyáj szerepével, amelynek egyedüli hivatása, hogy pástorát minél bőségesebben táplálja. Igaz, hogy ezen türelmükért az egyház kárpótlást helyez nekik kiállításba. De csak a menyországban!

A klérus hierarchikus szervezete és hatalma azonban még a másvilágra is kiterjed. Tudjuk, hogy a másvilági hierarchiában időnként az egyház feje, a pápa, előléptetéseket eszközöl. Boldogokat szentekké és jámborokat boldogokká nevez ki. Ez egészen rendén is volna, ha minden mellétekintet nélkül érvényesülhetne az érdem és az araválóság. Azonban amily arányban nőtt a pápai kuria fénytüzése [s nagyobbá és népesebbé vált udvartartása, olyan arányban nehezült meg az előléptetésre váró *szegény* aspiránsok helyzete. Ma már egy ilyen előléptetés költségeit csak fejedelmi családok (és hadseregszállítók) sarjai viselhetnék el. Ma már a legszentebb életmód és a legesodátosabb csoda sem elég arra, hogy valaki elismert szentté lehessen, hanem ezenkívül a címadómanyozás súlyos anyagi feltételeivel is meg kell küzdenie. [Hogy ez így van, annak bizonyítására az alábbiakban, mai pénzértékre átszámítva (1 arany scudi = 18 korona), közöljük Xaveri szent Ferenc szentté avatásának költségjegyzékét. XV. Gergely uralkodása alatt történt, 1622. év március 12-én:

Ajándék pápa özszenstégének	9000 kor.
Del Monte biborosnak, a Congregatio Rituum elnökének	3600 "
14 bibornoknak à 100 scudi	25200 "
Sacralo biborosnak, mint Auditornak	3600 "
Sr. Coccino Uditore di Rota	1800 "
Sr. Pauffilio Uditore di Rota	1800 "
Sr. Saoli protonotar	1800 "
Sr. Renuccini, a Congregatio Rituum titkára	1800 "
Sr. Zombecari, referens a konsistoriumban	1800 "
Sr. Ciampoli, özszenstége titkára	1800 "
Özszenstége titkos kamarása	5400 "
Két szertartásmesternek	3600 "
Két szertartásmesternek	900 "
Özszenstége másolójának	540 "
" főszakácsának	450 "
" házi orvosának	216 "
" 4 titkos káplánjának	540 "
" ruhafőtőseinek	360 "
" külső kamarásának	360 "
" kincstárosának	360 "
A titkos kápolna 2 klerikusának	144 "
Özszenstége fourirjának	270 "
Özszenstége testőreinek	432 "
A svájci gárda kapitányának	450 "
A sekrestyés és segédletete	900 "
A pápai kápolna zenészei	900 "
Két diacon és 2 subdiaconnak	288 "
A nyilvános kápolna 2 klerikusának	108 "
A kápolna könyvtárőreinek	432 "
A palotafőügyelőnek	450 "
Sr. Spada ügyésznek	450 "
Sr. Venturelli ügyésznek	450 "
Özszenstége futárjának	270 "
A portásnak	180 "
A kapuőrnek	180 "
Özszenstége belső szolgájának	144 "
" asztalnokának	108 "
" pohárnokának	72 "
" pincemesterének	72 "
" istálló-mesterének	540 "
" lovászainak	360 "
" dobosának	108 "
" tizmesterének	72 "
" harangozójának	36 "
" zenészeinek	180 "
21 magasabb rangú hivatalnoknak 8 karlatruha prémdisszel à 35 scudi	13230 "
Négy szertartásmesternek alkalmi ruha	2160 "
Ugyanaz a sekrestyésnek és segédének	648 "
A kardinálisok istálló-mesterének à 4 scudi	1080 "
A kapitolum trombitásának	54 "
A generálvikár titkárának	216 "
Az angyalvár tizmesterének	72 "
Ludovist kardinális istálló-mesterének	90 "
A pápa testvére istálló-mesterének	36 "
San Vitale, özszenstége majordomusának egy bilikom	2160 "
Összesen	91066 kor.

Ezen költségjegyzék csak a készpénzben kifizetett ajándékozások összegét tünteti föl. Sokkal

nagyobb kiadással járt a fényes szertartás rendezése és a megelőző eljárások megfizetése.

Különböen Xaveri Ferenc szentté avatásának költsége a hiteles följegyzések tanúsága szerint a legmérsékeltőbb volt, ami nagyon érthető, hiszen e költségeket a jezsuita rendnek kellett viselni.

Már például Boromei Károly sokkal drágább áron jutott a szentek érdemes társaságába. Igen gazdag grófi családból származván, volt hová nyulni. V. Pál pápa nevezte ki szentté, aki nagymértékben pompakedvelő ember volt. A szertartást a lehető legpompásabbra tervezték. A fölvonulás és a szertartás a legpazarabb látványosság volt. A szent Péter templomot színházzá alakították s maga az átalakítás a mi mai pénzértékünkben kifejezve 139.506 K-ba került. Külön erre az alkalomra készített fényes egyházi öltözetet vett föl a pápa, a bibornokok és az összes szereplők. Ezt a család Milanóban készítette. A szokásos megelőző eljárás költsége a következő volt: A processussal járó írásbeli munkálatokért 13.878 K, a szenttéavatás prokurátorának kiadások fedezésére és a Szent Károly néhány arcképének beszerzésére 18.684 K, ez ügyben tartott néhány összejövetel költsége 498 K, különböző ajándékok kardinálisok és auditorok számára 544 K, a Milanóból érkezett díszruhák díszítése és rendbehozatala 5892 K, 74 festmény az új szent arcképével a pápai hivatalnokok és kardinálisok számára 8933 K, a pápai familia számára alkalmi ruházat 16.216 K, 160 fiu jelmeze a szertartáshoz 8524 K, színházi átalakítások a szent Péter templomban 139.506 K, összesen 212.675 K.

A szertartásnál használt jelmezek és díszruhák költsége 29.700 K volt. A pápai kuriának készpénzben kifizetett ajándékok 93.114 K. A fentebb részletezett költségekkel együtt ez összesen 335.489 K.

Ime a parazitáknak mekkora serege bukkant itt napfényre! Nagypapok és azok retyerutyája, udvari emberek egész serege közvetlenül vagy közvetve, fényesen és dologtalanul él az egyháznak nevezett tápintézet szívószerveinek működéséből.

Ezek a szentté avatások pedig korántsem a hitélet mélyítését célozták, hanem részben pénzszerzési alkalmak voltak, részben hatalmi terjeszkedési célokat szolgáltak. Xaveri Ferenc szentté avatása például a pápaság janicsárainak, a jezsuitáknak presztízst volt hivatva emelni. A Boromei Károly esetében pedig annak hatalmas és dugaszdag családját kívánták mentől szorosabban a pápasághoz fűzni.

Hová jutott a papok vezetése alatt a krisztusi gyülekezet, az elnyomott proletárok demokratikus szervezete!

Szerkesztői üzenetek.

Szatmárnémeti. A dolgot gondosabban mérlegelve, úgy látjuk, hogy nem érdemes nyomdafestéket pazarolni azokra a sült számszavakra, amelyeket az önk hivatalos közlönyében „Március tizenöt” cím alatt követelt el valaki, aki Juon korában, mikor tisztesen szaladgált az avasban, bizonyára nem sejtette még, hogy valamikor ő fog hazaffyságot prédikálni a magyar tanítóknak, ő fog villámokat szórni a „nemzetközies” és a „moderne” ellen. Az illetőnek most — úgy látszik — az a foglalkozása, hogy mindennap egypárszor meghal a hazáért — persze szép szavakban, ami oly nagyon könnyű! — és így szerez érdemeket... hisz’ ön tudja már, mire. A gonosz „nemzetközies” és a „moderne” nem olyan praktikus emberek, mint ő; azok dolgoznak és tanulnak (jaj, hogy a Dráku vigyen el mindenféle tudományt!), azok terjesztik a modern természet-tudományos ismereteket, azok irtják a babonát, szembeszállnak a gonosz előítéletekkel, a néprontó rendszer érdekében gyártott szent hazugságokkal, azok küzdenek az új Magyarországért, amely nem a népművészek, hanem a nép hazájá lesz, szóval azoknak — mint Juon barátunk oly nemes egyszerűséggel és mély igazsággal mondja — „*elője a haza, isten fogalmának az emberi szívből való kiirtása*”... és azok e cél érdekében lemondanak sokféle címről, rangról, előmenetelről, jövedelemtől, sőt üldözést és büntetéseket is szenvednek. Bizonyos tehát, hogy Juon barátunk joggal dicsőíti a maga hazaffyságát és joggal gyalázza emezeket... no nem igaz? De az is bizonyos ám, hogy az önk tisztességes multu hivatalos közlönye még pár évvel ezelőtt nem volt kapható az efféle számszavakra, mert volt neki okosabb mondani valója. — **D. Gy.** Ön korhol bennünket, hogy miért nem szálltunk sikra az Uj Korszakban és a napilapokban Bartha Pál megrendszabályozása miatt, „holott — mondja ön — Verner érdekében az Uj Korszakban és két napilapban elkezdett Somogyi, a tanítói véleményszabadság önkéntes mentője, a tanítói véleményre az az elv vezetett, hogy mindnyájunkat érhet baleset”. És — teszi ön hozzá gunyosan —

„talán bizony Bartha nem szabadművés és azért nem érdemel védelmet?...” Hát, tisztelt kollega ur, legyen nyugodt, mi nem V. érdekében irtunk annak idején sem, hanem az ügy érdekében és nem kutattuk, nem is tudjuk ma sem, vajjon V. szabadművés-e (azt hisszük: nem az), valamint Bartháról sem tudjuk és egyáltalában nem is tartjuk fontosnak az ilyen személyi körülményeket. Igenis kötelességünknek tartjuk a tanítói véleményszabadság megvédését, bárkinek a személyében sértik is azt meg. De, bocsánat, a Verner-est óvatossá tett bennünket; mert — engedjen meg tisztelt kollega ur — nem lehet megvédeni olyanoknak a szabadságát, akik maguk a „*kenyéradó gazdájuk*” kénye-kedvére bizzák a szabadságukat, a jogukat s akik úgy viselkednek, hogy:

„... Gyalu vagyok én, az asztalos, ime!
Nem vad oroszlanak nősténye, se hímé:
Mert ha én most élő oroszlaná válnék,
Baj volna, mit uccse! magam is sajnálnék.”

Hamar bebizonyult, hogy elég alapos okunk volt az óvatosságra, mert hiszen Bartha ur, aki — hogy a Szentivánéji álomból való idézést folytassuk — „igen nyájas bestia és jó lelkiismeretű”... sietett a miniszteriumba, ahol — mint ő maga írja — „sikerült megfordítani a dolgot”, még pedig bizonyára úgy „sikerült”, hogy sikerült bebizonyítani, milyen nagy szüksége van a tanítósnagnak (?) egy olyan „nyájas és jó lelkiismeretű” lapra. És mivel mi előre tudtuk, hogy Bartha urnak *ilyen* módon fog sikerülni az ő sajtószabadságát (?) megmentenie, hát igazán bolondok lettünk volna, ha elharmarkodva és tulságosan fölizgultunk volna a dolgon. — **Zalai.** Mi a megharmadolást követeljük, vagyis azt, hogy a tanítók szolgálati idejük — *összes* szolgálati idejük — szerint három *egyenlő* részben osztassanak be a XI., X. és IX. fizetési osztályba. Ez az elv már előre kizárja azt, hogy csak az 1893 óta eltöltött szolgálati idő számítassék be. Az 1893 előtt való szolgálati időnek be nem számítása súlyos igazságtalanság, amelyet Apponyinak köszönhetünk és amelyet utódja újra szentesíteni akar. Nagyon könnyen meglehet, hogy most a közoktatásügyi miniszterium vezetésében és szellemében nagyobb változás fog beállni és akkor talán a tanítói fizetésrendezést is igazságosabb elvek alapján fogják megoldani. De előre is biztosítjuk, hogy ha az idősebb tanítókat akár Zichy, akár az utódja csakugyan ki akarja nullázni, mi ez ellen a legerélyesebben állást foglalunk és a tanítósnagot is erélyes állásfoglalásra fogjuk buzdítani. Az egyetemes gyűlésnek is követelnie kell az *összes* szolgálati idő beszámítását. A megharmadolás nem is képzelhető másképpen. — **R. F.** 1. Gondolatolvasók mi nem vagyunk. 2. Minden jogos panaszt közlünk. *Semlőnek a nevét ki nem adjuk*, tehát teljes bizalommal fordulhat hozzánk. 3. Hogy van-e hatása a mi szavunknak? Biztosíthatjuk önt, hogy az Uj Korszak hatalmas agitációja nélkül még nagyon sokáig nem akceptálták volna odafönt azt az igazságot, hogy a tanítók fizetését rövid időn belül rendezni kell. A mi agitációnk pedig nem azért hatásos, mert bariton hangunk vagy szép szakállunk van, hanem azért, mert „veszedelmes” igazságokat hirdetünk és odafönt féltik a tanítókat a mi tanításunktól; félnék, hogy a tanítók mi mellénk állanak és velünk együtt küzdenek a feudális-kerikális uralom megdöntésén, a grófi maffia megbuktatásán, a demokratikus Magyarország megteremtésén. Félnék és erre elég okuk van, mert a tanítósnag színjava máris velünk tart. — **H-y G.** „Mi baja a magyar népek...” című röpirat még mindig kapható. Annyiszor nyomtatjuk újra, ahányszor csak kell. Ha nagyban, bérmentes szállítással *harmadfél* fillérért adjuk, akkor képzelheti, hogy ez nem „üzlet”, mint ahogy derék csuhásuk önnel el akarja hitetni. Kérdezze meg akármelyik nagyobb fővárosi nyomdától, hogy „üzlet”-e ez? — **F. Gy.** A szociáldemokrata tanítóknak nincs lapjuk, mert nincsenek elegendő ahhoz, hogy lapot tarthassanak fönn. Tehát az Uj Korszakot támogatják, amely ha nem is szociáldemokrata, de mindenesetre progresszív lap, a magyarországi összes progresszív tanítók organuma. — **Többeknek**, akik azzal a kéréssel fordultak hozzánk, hogy a választójogi röpiratot német, tót, illetőleg román nyelven is adjuk ki: sajnós, nem lehet. — **Az érdekelt.** **M-a.** Szivesen megírjuk, de közölje velünk mindkettőjük nevét. Névtelen levél alapján nem támadhatunk meg senkit.

Kiadóhivatali üzenetek.

A kiadóhivatal a múlt héten szétküldte a postatakarékpénztári befizetési lapokat mindazoknak, akiknek előfizetése április elsején lejárt. Arra kérjük előfizetőinket, hogy az április—decemberig terjedő időre esedékes előfizetéseket — 3 K 75 fillért — minél előbb küldjék be, nehogy a lap szétküldése fennakadást szenvedjen.

N. Gy. A kiadóhivatal nem hátralékot kér Önöktől, hanem a f. év hátralévő 9 hónapjára eső 3 kor. 75 fillért.

Felelős szerkesztő: ZIGÁNY ZOLTÁN
Budapest, VII., Egressy-ut 71.
Kiadótulajdonos: SOMOGYI BÉLA

Világosság könyvnyomda r.-t., Budapest, VIII., Conti-utca 4